

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

a

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Katedra pedagogiky a psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Domácí násilí a jeho dopad na vývoj dětí

Autor: Marika Pánková

Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková, PhD.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Rok: 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Domácí násilí a jeho dopad na vývoj dětí“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byli v souladu s uvedením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněné posudky školitele i záznam o průběhu výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 20. 5. 2013

podpis studenta

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Olze Vaněčkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji také ženám, které se zúčastnily mého výzkumu, za jejich otevřenost a ochotu se do výzkumu zapojit. Poděkování patří také mé rodině, která mi byla velkou oporou po celou dobu mého studia

Anotace

Tato práce je zaměřena na domácí násilí a jeho vliv na vývoj dětí domácím násilím ohrožených. Teoretická část se zabývá definicí domácího násilí, jeho projevy a příčinami, osobností násilníka a oběti a dále současnou právní úpravou tohoto jevu v českém právu. Praktická část se zaměřuje na hledání souvislostí mezi dětstvím s nestabilním rodinným zázemím, kde se domácí násilí vyskytuje a následnými vztahy dotyčných jedinců v dospělosti.

Klíčová slova

Domácí násilí, oběť, agresor, partnerský vztah, CAN - syndrom týraného dítěte, syndrom týrané ženy, spirála násilí, pomoc obětem, stalking.

Anotation

This work is focused on domestic violence and its impact on the development of children affected by domestic violence. The theoretical part deals with definition of domestic violence, its symptoms and causes, personality of the oppressor and the victim, as well as the current regulations of the phenomenon in the Czech law. The practical part focuses on finding the links between childhood with an unstable family backgrounds, where domestic violence occurs and subsequent relations of individuals in adulthood.

Keywords

Domestic violence, victim, aggressor, relationship, Child Abuse and Neglect, Battered woman syndrom, cycle of violence, help for victims of domestic violence, stalking.

Obsah

Úvod	7
Teoretická část.....	10
1. Domácí násilí	10
1.1. Definice domácího násilí.....	12
1.2. Projevy domácího násilí.....	14
1.3. Příčiny domácího násilí.....	16
1.4. Cyklus domácího násilí.....	18
2. Násilník – charakteristika násilníka.....	21
3. Charakteristika oběti domácího násilí	24
3.1. Viktimizace	27
3.2. Psychologické důsledky násilí	28
3.2.1. Syndrom týrané ženy.....	28
3.2.2. Posttraumatická stresová porucha	29
3.2.3. Stockholmský syndrom.....	29
3.3. Reakce žen na násilí v době ukončování násilného vztahu	30
3.4. Děti a domácí násilí.....	32
3.4.1. Děti jako svědci domácího násilí	33
3.4.2. Vývojová období u dětí a dopady domácího násilí	37
3.4.3. Děti jako oběti domácího násilí.....	40
4. Domácí násilí v českém právu.....	43
4.1. Ochrana osob ohrožených domácím násilím.....	43
4.2. Zákon o sociálně právní ochraně dětí.....	45
4.3. Kde hledat pomoc	45
Praktická část.....	49
5. Výzkumný problém	49

5.1. Cíle výzkumného šetření	50
5.2. Metodologie	50
5.3. Kvalitativní výzkum a výzkumné otázky	51
5.4. Narativní rozhovor	53
6. Výzkumný soubor	54
6.1. Výběr účastníků výzkumného šetření.....	54
6.2. Způsob získávání dat	57
6.2.1. Výzkumné otázky	57
6.2.2. Průběh rozhovorů a zpracování získaných dat.....	57
6.3. Účastnice výzkumného šetření	59
6.3.1. Paní Jana	59
6.3.2. Paní Věra.....	62
6.3.3. Paní Jarmila.....	64
6.3.4. Paní Dana.....	67
6.3.5. Paní Kateřina	70
6.3.6. Paní Marcela	72
6.3.7. Paní Lenka	73
7. Vyhodnocení rozhovorů	78
7.1. Shrnutí	86
8. Závěr.....	86
Seznam použité literatury:.....	88
Seznam obrázků:.....	91

Úvod

„Zkrátka, aby lidské mládě přežilo, potřebovalo tu mít "svoje" lidi, kteří by mu poskytli ochranu a pomoc, protože ono samo bylo velmi dlouho a přespříliš bezmocné. Těm "jeho" lidem na něm však muselo současně také obrovsky záležet. Poskytování ochrany a pomoci bezbrannému mláděti musela být jejich hluboce založená psychická potřeba, protože jinak by celý mechanismus vztahu nefungoval. Objevila se lidská mateřská láska (ale pozor, také otcovská) a tento základní lidský vztah od pravěku do dneška je vlastně nesen oním podivuhodným, ba zázračným mechanismem, kterým je vzájemné uspokojování psychických potřeb.“

Zdeněk Matějček

Jednou jsem četla zajímavou úvahu žáka 2. stupně základní školy, jehož tématem bylo „Bezpečí tohoto světa“. Docela mě šokovalo, kolik nebezpečí a nástrah tento dospívající chlapec vyjmenoval, jak moc se cítil ohrožen okolním světem a jak podrobně informován o těchto hrozbách byl. Jmenoval terorismus, zbraně hromadného ničení, pohlavní choroby, živelné katastrofy....

Tento chlapec, přestože si byl vědom různých nebezpečí, která mohou lidi v průběhu jejich života potkat, měl ale jednu základní jistotu - měl milující rodiče, rodinu, domov. Domov bylo pro něj bezpečné místo, kde byl někdo, kdo ho mohl chránit, pečovat o něj, zajímat se o to, co prožíval. Má tak velkou pravděpodobnost, že díky láskyplné péči rodičů dozraje v samostatného, sebevědomého člověka, který se bude jednou sám schopen bránit a bude také v budoucnu pravděpodobně láskyplně pečovat o své děti.

Bohužel je mnoho dětí, které neděsí jen globální války, povodně a bomby, ale děsí je jejich každodenní život, v němž nemají žádné bezpečí, oporu,

nezažívají lásku a jejich každodenním průvodcem je strach, obava nebo úzkost. Smutné na tom je, že tyto děti mívají strach z lidí jim nejbližších – z jejich rodičů. Pro tyto děti není dětství šťastným obdobím, jak by tomu mělo být, ale dlouhou a složitou cestou životem, která se někdy může změnit až v boj o holý život. Tyto zážitky poznamenají celý jejich další život, jehož součástí jsou i pozdější partnerské vztahy a rodičovství.

K problematice domácího násilí jsem se dostala v době, kdy jsem začala pracovat pro neziskovou organizaci proFem, která se domácím násilím zabývá více než 15 let. Následně jsme v Příbrami otevřeli Intervenční centrum, kde pracuji jako sociální pracovnice. Protože pracuji přímo s osobami ohroženými domácím násilím, měla jsem možnost slyšet životní příběhy našich klientek/tů a jejich časté zkušenosti s násilím v dětství byly „do očí bijící“. Proto jsem se rozhodla věnovat se tomuto tématu ve své bakalářské práci.

Děti nejsou přímo našimi klienty, ale naše klientky/ti byli dříve dětmi. Proto jsem oslovila přímo je, abych zjistila, jaké dětství měli oni sami a jak moc vidí souvislost, mezi jejich dětstvím a následnými vztahy v dospělosti.

Ačkoliv mohou být domácím násilím postiženi i muži, podle dostupných průzkumů jsou oběťmi v naprosté většině ženy a proto ve své práci píšou o ženách. Také mezi našimi klienty jsou většinou ženy a ženy byla také ochotny zapojit se do výzkumu, proto budu používat i ve výzkumné části oslovení respondentky/klientky.

V teoretické části své práce nejprve definuji pojem domácí násilí, popisují jeho projevy a příčiny, v dalších částech se věnuji nejprve stručně osobnosti agresorů a nejvíce prostoru věnuji ohroženým osobám a dětským obětem. V závěru teoretické části zmiňuji legislativní otázky spojené s danou problematikou a možnosti, kam se obrátit pro pomoc.

Pro praktickou část jsem zvolila kvalitativní výzkum, jehož cílem bylo nalézt možné souvislosti mezi zkušenostmi s násilím v dětství a v dospělosti. Protože se jedná o velice citlivé téma, o kterém není snadné hovořit, zvolila jsem techniku narativního rozhovoru. Do vyprávění respondentek, které byly ochotny se o své zážitky podělit, jsem zasahovala zcela minimálně a nechala spíše nich, které své zkušenosti mi sdělí a jak podrobně jsou ochotny o dané věci vyprávět. Klientky volně vyprávěly o svém dětství, o rodičích, partnerských vztazích a následně životě s násilným partnerem, což jsem si zaznamenávala na diktafon a následně přepsala. Klientky souhlasily s tím, aby jejich výpovědi byly použity v mé práci s tím, že změním jejich iniciály. Tímto bych jim chtěla poděkovat za jejich ochotu a trpělivost, kterou mi při psaní práce věnovaly.

Teoretická část

1. Domácí násilí

Domácí násilí (či násilí v rodině) představuje komplikovaný sociální fenomén rozšířený po celém světě. Po staletí byl tento druh násilí vnímán jako soukromá záležitost. Žena sňatkem přecházela z moci otcovské do moci manžela, který o jejím osudu dále rozhodoval a určoval, co smí a nesmí, případně jí mohl trestat za „neposlušnost“. Toto právo mužů ponižovat a trestat své ženy bylo podporováno právními, náboženskými a kulturními společenskými normami.

V 19. století se díky emancipačním úsilím žen začal tento problém více podkrývat a z problému soukromého se začal stávat problém společenský. *„Zásadní politické a hospodářské změny vedoucí k ekonomické emancipaci žen přicházejí až po obou světových válkách a vedou k postupnému otevírání dveří do privátního života“*. V 70. letech minulého století se, zejména v USA, začíná otevřeně mluvit o znásilňování, zneužívání a týrání, ke kterým v intimitě rodiny dochází. Bylo poukazováno na nutnost řešit násilí na ženách v celospolečenské rovině, ne pouze v rovině individuální. ¹

Nově jmenovaný problém přinesl potřebu specifické formy pomoci obětem. Vzniklo speciální psychosociální poradenství a azylové domy pro ženy, které se staly oběťmi domácího násilí. Zájem o řešení této problematiky se začal šířit do Evropy. ²

---

¹ Voňková, J., Spoustová, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem. 2008, str.18

² Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 7

V roce 1948 schválilo OSN Všeobecnou deklaraci lidských práv, podle které domácí násilí porušuje lidská práva a stát má v takových případech povinnost zasáhnout.³

Za další významný posun se dá označit přijetí Deklarace o odstranění násilí páchaného na ženách, která byla schválena v prosinci 1993 Valným shromážděním OSN. Podle této deklarace je za násilí páchaného na ženách považován „každý projev rodově podmíněného násilí, které má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo duševní újmu, nebo trpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslné omezování osobní svobody, a to jak ve veřejném, tak soukromém životě“.⁴

V ČR tento jev dlouhou dobu byl (a stále často je) považován za zanedbatelný a převážně soukromý problém partnerů. Dnes se závažnost tohoto tématu dostává do povědomí odborné i široké veřejnosti. Od poloviny 90. let probíhá řada diskuzí na všech úrovních a postupně nabývá na důležitosti i v očích politiků jako samostatný a svébytný problém. Ke zvýšení zájmu o danou problematiku přispěl i reprezentativní výzkum provedený v roce 2004 Sociologickým ústavem AV ČR a Filosofickou fakultou UK, podle kterého zažije některou z forem domácího násilí za svůj život 38 % žen.⁵

Za legislativní milníky v ČR lze podle Čírtkové (2008) označit zavedení nové skutkové podstaty trestného činu, totiž „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“, projednávané na parlamentní úrovni v první polovině roku 2004. Jde o § 215a trestního zákona, lidově nazývaný „domácí

---

³ Dufková, I, Zlámal, Jiří. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. Pracovní manuál. Praha. Agis 2004, str. 7

⁴ Voňková, J., Spoustová, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: porFem. 2008, str.18

⁵ Voňková, J. *Vaše právo*. Praha: ProFem. 2010, str.7

násilí“ . Druhým milníkem je zákon č. 135/2006 Sb., který od 1. 1. 2007 přináší zcela nové podmínky pro zajišťování ochrany rodiny před domácím násilím.

Touto právní úpravou vyvrcholilo mnohaleté úsilí nevládních organizací i profesních iniciativ o provázanou institucionální ochranu a postih násilných osob, přesto má i tato právní úprava své limity.

Ačkoliv se problematika domácího násilí začala řešit na celospolečenské úrovni, stále se, dle odborníků, nevěnuje dostatek pozornosti jeho obětem. Mnoho obětí stále čelí necitlivému zacházení nejen ze strany orgánů činných v trestním řízení. I když je pachatel zadržen a předveden před soud, stále se oběti nemají možnost dostatečně bránit, vyjádřit své názory a zájmy. Také celospolečenské problémy, které mají za následek nezaměstnanost a slábnoucí sociální podporu státu, snížily jednotlivcům schopnost vzpamatovat se z prožité viktimizace.⁶

1.1. Definice domácího násilí

„V naší vysoce civilizované společnosti neexistuje nebezpečnější místo, než je náš vlastní domov“ (Profesor Kai Bussmann)

Z psychologického ani právního hlediska nebyla prozatím ustanovena jednotná definice pojmu domácí násilí, která by byla shodně používána odborníky na danou problematiku.

Voňková a Spoustová (2008) citují tuto definici:

---

⁶ Dufková, I, Zlámal, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha. Agis 2004, str. 5

„V zásadě je možné, aby násilí vycházelo od kohokoliv a směřovalo ke komukoliv, násilí páchají rodiče na dětech, muži na ženách, ženy na mužích, děti na rodičích, mladí lidé páchají násilí na starých, staří na mladých. Ale výsledky všech průzkumů z celého světa, které známe, ukazují, že drtivou většinu násilí v rodině páchají rodiče na svých dětech, podíl mužů a žen je přibližně stejný. V Rakousku dochází každoročně ke 150-300 tisícům případů fyzického ublížení, kterého se dopouštějí muži vůči ženám.“⁷

Čírtková (2008) domácí násilí popisuje jako „opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.“⁸

Právě opakovanost, dlouhodobost, eskalace a převaha jednoho partnera nad druhým patří ke klíčovým znakům domácího násilí, stejně jako to, že domácí násilí zpravidla probíhá za zavřenými dveřmi bytu či domu, beze svědků, stranou společenské kontroly. Pro domácí násilí je charakteristické, že jsou pachatel a oběť k sobě citově a ekonomicky připoutáni (jedná se většinou o partnery), sdílí intimitu rodinu a obvykle jsou rodiči nezletilých dětí.

Jindy se jedná o mezigenerační vztah mezi rodiči a dětmi či prarodiči žijícími ve společně obývaném bytě či domě.

Domácí násilí není spor, potyčka ani tzv. italská domácnost, kde bývají hádky a spory na denním pořádku. Nejedná se tam totiž o dlouhodobé a systematické uplatňování moci jednoho partnera nad druhým, nejde o

---

⁷ Voňková, J., Spoustová, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: porFem. 2008, str. 15

⁸ Čírtková, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Grada, 2008, s.9

jednostranné násilí. „U domácího násilí si násilná osoba a ohrožená osoba nikdy nemění role“.⁹

1.2. Projevy domácího násilí

Domácí násilí se většinou vyskytuje jako kombinace několika forem násilí: psychického, fyzického, sexuálního, sociálního a ekonomického. Ve svém počátku jednotlivé útoky nedosahují intenzity trestního jednání a jsou-li posuzovány izolovaně, může to vést k bagatelizaci a přehlížení ze strany blízkého okolí a i případně zakročujících policistů.

Mezi formy domácího násilí patří:

- **psychické násilí** – zastrašování, urážení, ponižování, zastrašování, znevažování a podceňování, zesměšňování doma i ve společnosti, kritizování, zpochybňování duševního zdraví, vyhrožování a vydírání, ničení vlastnictví oběti apod.
- **fyzické násilí** – facky, rány pěstí, kopání, tlučení hlavou (např. o stěnu, topení), rdoušení, tahání za vlasy, bití nějakým předmětem, odpírání spánku a jídla až po útoky proti životu.
- **sociální násilí** – izolace od příbuzných a přátel, zákaz přijímat návštěvy, svým chováním odrazovat návštěvníka od dalších návštěv, zákaz telefonovat, dívat se na TV, doprovázení např. k lékaři, na úřady apod.
- **ekonomické násilí** – zamezení přístupu k financím (i vlastním), vydírání, vynucování přepsání bytu, nemovitosti, neposkytování prostředků na společnou domácnost, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji oběti.

---

⁹ Bílý kruh bezpečí, dostupný z <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>

- **sexuální násilí** – znásilnění, donucování k sexu či sexuálním praktikám, které oběť odmítá, odpírání sexu v souvislosti s ponižujícími komentáři ohledně vzhledu oběti.

Tyto charakteristiky doplňuje ještě další rozdělení domácího násilí, které souvisí s objevováním nových poznatků o dané problematice. Výsledkem nových tendencí, které vznikly z potřeby komplexnějšího přístupu, je klasifikace vzorců či typů domácího násilí, která se snaží podrobněji specifikovat problém z hlediska četnosti (jak často se dané formy násilí ve vztahu vyskytují), intenzity (jaké intenzity násilí dosahuje) a vývoje domácího násilí a z hlediska času. Z této klasifikace vzešly tři základní typy domácího násilí, které se projevují následovně:

- ojedinělými incidenty a malou intenzitou,
- incidenty se střední četností a intenzitou,
- incidenty s vysokou četností a intenzitou.

Toto dělení umožňuje lépe vyhodnocovat strategie intervence směřující k obětem i pachatelům domácího násilí.

Finská autorka Piispa nabídla ještě propracovanější klasifikaci domácího násilí, v níž přihlížela i k délce trvání násilí, a rozlišuje 4 varianty:

- Epizoda v minulosti („episode in the past“);
- Mentální mučení („mental tortment“);
- Krátká historie násilí („short history of violence“);
- Partnerský terorismus („partnership terrorism“).

Z této klasifikace je nejzávažnějším typem partnerský terorismus, kde se jedná o dlouhodobé, chronické domácí násilí, kde dochází ke kombinaci

různých forem násilí a které bývá spojeno s vážnějším narušením osobnosti pachatele. Obvykle bývá u pachatele diagnostikována porucha osobnosti a chování. Podle současných poznatků se tohoto násilí dopouštějí výhradně muži.¹⁰

1.3. Příčiny domácího násilí

Domácí násilí jde napříč sociálně demografickým složením společnosti a jeho příčiny jsou u jednotlivých případů různé. Oběti chybí většinou síla a prostředky k řešení, pachateli zase vůle cokoliv změnit a dostatečný náhled na vzniklou situaci, která se většinou bez pomoci zvenčí nevyřeší.

Od konce sedmdesátých let se zejména v angloamerické literatuře hledají příčiny domácího násilí, které byly postupně shrnuty v teorie:

1. Individuálních faktorů, které spočívají ve vnitřní psychice obou partnerů, specifických rysech osobnosti, eventuálně psychopatologii osobnosti. Nebyly nalezeny žádné faktory, které by objasnily týrání partnerek/-rů.
2. Sociálně psychologických faktorů jako jsou zážitky z dětství, které vyúsťují v mezigenerační přenos intimního násilí. Sociálně psychologické teorie zkoumají psychologické charakteristiky spolu se sociálními proměnnými.
3. Sociálně kulturních faktorů, které příčinu domácího násilí vidí „v sociálně strukturované nerovnoprávnosti, kulturních postojích a normách ovlivňujících rodinné vztahy“.
4. Feministické teorie poskytují rovněž sociálně kulturní vysvětlení týrání žen. Jedná se o snahu kontrolovat, s kým se žena stýká, k čemu může mít

---

¹⁰ Čírtková, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Grada, 2008, str.11-13

přístup, co může dělat. Toto týrání není o manželských konfliktech nebo o zvládání hněvu, ale o uplatnění moci.

První teorie, zabývající se příčinami domácího násilí, byly **jednofaktorové**:

Psychologická teorie se koncentrovala na psychiku agresora a předpokládala, že příčiny domácího násilí leží v povahových vlastnostech pachatele, v poruše jeho osobnosti.

Biologicko genetická teorie vysvětlovala pouze obecné predispozice k agresivnímu chování.

Sociologická teorie koresponduje s genderovou. Obě vnímají domácí násilí jako produkt „typicky mužské společnosti“ a soudí, že násilí obecně souvisí s uplatňováním moci ve společnosti.

Modernější jsou **multifaktorové** teorie, z nichž nejznámější je teorie D. G. Duttona. Dutton uvádí čtyři příčiny domácího násilí:

- V makrosystému, kdy je domácí násilí vyvoláno převládající patriarchální hierarchií hodnot, založenou na nadvládě mužů;
- V ekosystému, tj. životním a sociálním okolí jedinců, které je ovlivňuje. Roli zde může hrát například nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost atp.;
- V mikrosystému, který představuje rodina jako taková a rizika plynoucí z podstaty rodinného života. Těmi jsou například soukromí rodiny a s ním spojené obtížné uplatňování mechanismů sociální kontroly, neformální právo ovlivňovat životy členů rodiny, předepsané role v rodině atp. Partneři se navzájem důkladně znají,

vědí, co si k sobě mohou dovolit, znají reakce partnera na běžné i zátěžové situace;

- Ontogenetická teorie násilí přihlíží především k individuálním charakteristikám pachatele a oběti a jejich vzájemné interakci. ¹¹

Mnoho lidí omlouvá agresivní výpady alkoholem. Buscotte (2008) sice připouští, že má člověk pod vlivem alkoholu větší sklony k agresi, experti se ale neshodují v tom, jak velkou roli alkohol v násilnickém jednání má. Podle studií se 50% všech případů fyzického násilí děje „za střízliva“, nicméně alkohol násilí podporuje, stupňuje a zintenzivňuje. Mnoho žen uvádí, že jejich partneři zůstali agresivní i po absolvování protialkoholního léčení. ¹²

1.4. Cyklus domácího násilí

Domácí násilí se do vztahu dostává plíživě a oběť často ani nezaregistruje okamžik kdy se vztah „zvrstává“ do patologické podoby. Její situaci komplikuje navíc fakt, že má většinou k pachateli velmi blízký vztah a že se fáze násilí často střídá s klidnějším a relativně spokojeným obdobím. Cyklus domácího násilí, v němž se střídá období „líbánek“, konfliktu a „usmiřování“, se tak stále opakuje a má stupňující se tendenci.

„Objevila-li se na počátku rozvíjejícího domácího násilí facka, na jeho konci může být vysoce nebezpečný fyzický útok ohrožující oběť nejen na zdraví, ale i na životě“. ¹³

---

¹¹ Voňková, J., Spoustová, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: porFem. 2008, str. 46-48

¹² Buscotte, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008, str. 61

¹³ Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P., Bláhová, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. 92 s. 14

Ve vztahu se střídají pocity lásky k partnerovi, naděje, že se jeho chování zlepší a strachu, že bude násilí pokračovat a eskalovat. Mezi partnery se vytváří vzájemná závislost, která ani nedovoluje takto nerovný vztah opustit.

Lenore Walker, která poprvé v roce 1979 popsala psychologický profil oběti domácího násilí, vyslovila na základě svých studií týraných žen předpoklad, že k partnerskému násilí dochází v určitém cyklu. Tato teorie napomáhá vysvětlení, proč mnoho obětí zůstává v násilném vztahu po dlouhou dobu (někdy až několik desítek let):

Obrázek 1: Cyklus domácího násilí

Cyklus násilí a jeho fáze:

Fáze narůstání tenze – v této fázi dochází k mírným incidentům zahrnujícím verbální agresi (kritizování, ponižování, vyhrožování, nadávky) i fyzickou (facky apod.). Oběť se snaží odvrátit budoucí eskalaci násilí a zvyšuje se u ní napětí a strach.

Fáze násilí – relativně krátká fáze, která může trvat několik minut, ale i hodin, v jejímž průběhu tenze z předchozí fáze eskaluje v otevřené násilí a může mít za následek zranění, případně až smrt. V této fázi je oběť nejmotivovanější k odchodu z násilného vztahu, často ale od svých plánů situaci řešit upustí, když přijde fáze „líbánek“.

Fáze „líbánek“, klidu – situace se uklidní, v průběhu této fáze se násilník omlouvá, slibuje, že násilí se už nebude opakovat, projevuje lítost nad svým chováním a často se mu podaří oběť přesvědčit, že se jeho chování změní k lepšímu. Přichází usmíření a tzv. spirála domácího násilí pokračuje dál. Tato fáze se v některých případech nemusí vůbec v násilném vztahu vyskytovat, případně se tam vyskytuje minimálně.

Uvedená teorie vysvětluje proces viktimizace oběti i vznik a rozvoj chování, které se také označuje jako naučená bezmocnost.

Neustálé střídání vlídného a milujícího chování s násilným udržuje oběť ve vztahu a odrazuje ji od odchodu. Na druhé straně střídání jednotlivých fází pachatele násilí nemotivuje ke změně jeho chování. Přestože se jednotlivé fáze střídají v cyklu, je obtížné předvídat začátek a konec jednotlivých etap, zejména vzhledem k jejich závislosti na mnoha situačních faktorech.

V zahraniční literatuře můžeme najít až 6 fází cyklu domácího násilí, jednou z jeho fází je například fáze výčitek svědomí a lítosti, kterou pachatel může pociťovat.¹⁴

Podle Buskotte¹⁵ se nedá na pravidelnost tohoto cyklu spoléhat. Někdy dochází k napadení bez předchozího napětí a ani po útoku nepřijde projevení lítosti či omluvy. I ženy se chovají různě – některé vyvodí důsledky z chování partnera ihned, jiné dávají opakovaně další šance, protože podlehnou jejich manipulativním schopnostem. Ze statistického hlediska existuje určitá pravděpodobnost, že se útok bude opakovat. Buskotte udává, že se násilnické přestupky partnerů opakovaly u poloviny žen, 47% žen uvedlo, že se

---

¹⁴ Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 36-40

¹⁵ Buskotte, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008, str. 66.

partnerovo násilí vůči nim stupňovalo. U zhruba 40% žen se jednalo o jednorázovou zkušenost s partnerským násilím, která se neopakovala.

Některé organizace zabývající se domácím násilím (např. britská organizace Womens Aid) používají grafické schéma tzv. Duluthského modelu, které ukazuje, jak citové týrání posiluje a podporuje fyzické a sexuální násilí. Středem kruhu je moc a ovládání, což je cílem a výsledkem násilí týrání.¹⁶

2. Násilník – charakteristika násilníka

Podle Čírtkové (2008) neexistuje zatím všeobecně akceptovaná a empiricky ověřená typologie osob, které se dopouštějí domácího násilí, ačkoliv by takový přehled pomohl zkvalitnit predikci vývoje násilného vztahu a dalších možných útoků vůči ohrožené osobě. Pokud bychom dostali odpovědi na to, proč se násilník opakovaně dopouští násilí na svých blízkých, mohli bychom také snáze hledat možnosti jeho nápravy či naleznutí vhodné terapie. Čírtková považuje takový výzkum za značně obtížný, především proto, že výzkumníci nemají přístup k celé varietě osob, které se různých typů takového násilí dopouštějí.

Domácí násilí nesouvisí s věkem, vzděláním, vírou, sociálním statutem ani ekonomickým postavením, nelze tedy vykreslit jednoznačnou charakteristiku násilníka. Podle zkušeností z praxe i nejrůznějších průzkumů je nejčastějším pachatelem domácího násilí v našich sociokulturních podmínkách muž.

Pachatelé domácího násilí jsou jak lidé bez vzdělání, tak i vysokoškolské odborníci. Neplatí tedy dříve rozšířený názor, že násilí na ženě páchá pouze člověk primitivní, jednoduchý a nevzdělaný. Pachatelem může být navenek

---

¹⁶ Conwayová, H. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti*. Praha: Albatros 1997, str. 15-16

důvěryhodný a laskavý odborník (například lékař), který se těší dobré pověsti u pacientů a pacientek, zatímco v privátním prostředí se mění v tyrana. Proto se jejich oběti často bojí vyhledat pomoc, protože se domnívají, že jim nikdo neuvěří.

Podle výpovědí žen lze definovat dva základní typy násilníků, typ emocionálně reaktivní a typ instrumentální.

Emocionálně reaktivní typ násilníka je velmi častý. Jedná se většinou o člověka s nižším vzděláním, který se vyznačuje zvýšenou impulzivitou a sníženou mírou volních vlastností. Takový člověk je stále ve špatné náladě, v nepohodě, je netrpělivý a přecitlivělý na kritiku. Není schopen ovládat své emoce a kontrolovat své chování. Agresivní reakce u něj vzniká jako odpověď na vnější podnět, který vyhodnotí jako útok nebo křivdu. Snadno se nechá vyprovokovat k násilnému jednání, násilí používá vůči komukoliv a kdekoliv. Nerozlišuje, zda je v práci, či doma, zda útočí na silnější či slabší osobu. Nemá potřebné zábrany a je velmi nebezpečný, neboť ztrácí kontrolu nad svými reakcemi. Není způsobilý pro partnerský život, protože potřebují mít podřízenou partnerku, kterou může ovládat.

Instrumentální typ násilníka je často člověk s vyšším vzděláním, kterého oběti popisují jako muže „dvou tváří“. Na jednu stranu je laskavý, ohleduplný a milý, na druhou stranu dokáže použít hrubé násilí. Jeho agresivita je zaměřena výběrově, své jednání dokáže podle potřeby ovládat. Násilí používá pouze proti své partnerce nebo dalším členům domácnosti, zatímco v zaměstnání nebo mezi přáteli bývá zábavným společníkem. Většinou je sebevědomý, jedná logicky a chladně racionálně. Násilí používá jako nástroj k uspokojení svých potřeb a upevnění své mocenské pozice. Má potřebu mít neomezenou moc. Partnerku považuje za svůj majetek a takto s ní nakládá. Jakýkoliv odpor považuje za útok proti sobě. Bývá podezřívavý a žárlivý, s

partnerkou jedná chladnokrevně a bez soucitu. Jeho cílem je jí ublížit, avšak navenek si chce zachovat tvář sympatického člověka, proto jedná promyšleně.

17

Bednářová ještě rámcově vymezuje okruh rizikových faktorů, které mohou být spouštěčem agresivního chování:

1. Anomálie osobnosti – emočně nestabilní jedinci s vyšší mírou agresivity, kteří nejsou schopni ovládat své chování. Tito lidé reagují často nepřiměřeně vůči svému okolí, nemají potřebné sociální zábrany, jsou konfliktní, nejsou způsobilí pro partnerský život.
2. Transgenerační přenos agresivního chování – jedinci, kteří agresivní chování vyzorovali v průběhu svého dětství, převzali agresivní vzorce chování ze své původní rodiny, řešení problémů prostřednictvím násilí považují za běžný způsob chování. Jedná se o naučenou agresi.
3. Alkohol a drogové závislosti – alkohol a drogy působí jako spouštěč násilí tam, kde jsou sklony k násilí, protože se v důsledku abúzu ztrácejí zábrany.
4. Vliv nepříznivých okolností – násilí může spustit určitá životní událost nebo souhrn více životních okolností, kde agrese působí jako určitá kompenzace, náhradní uspokojení potřeb (např. kvalitního vztahu, seberealizace v zaměstnání atd.). Negativní chování může odstartovat např. nezaměstnanost, vysoké dluhy atd.

Mezi další rizikové faktory spouštějící násilné chování patří například různé psychiatrické diagnózy, emocionální poruchy, instrumentální agresivita

---

¹⁷ Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P., Bláhová, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. 92 s. 24-27

(člověk je agresivní pouze tehdy, pokud chce uspokojit své potřeby, například získání moci, peněz atd.), psychopatické osobnosti aj.

Většina agresorů není schopna převzít odpovědnost za své chování a příčiny své agrese vidí ve svém okolí. Necítí potřebu docházet za psychologem, odmítají změnu, a pokud na jejich straně dojde k nějakým ústupkům, pak jde o ústupky dočasné. Většinou se jedná o účelové chování, které má za cíl ukázat partnerce dobrou vůli, přemluvit ji k návratu a pokud k tomu dojde, kontakt s odborníkem ukončí.

Násilní partneři se vyznačují tendencí manipulovat s druhými a často také používají jako nástroj vydírání oběti vyhrožování sebevraždou, kterou někdy skutečně dokonají. Někdy sebevraždu spáchají poté, co zavraždí svou oběť, případně celou rodinu.¹⁸

3. Charakteristika oběti domácího násilí

„Lidé, kteří měli to štěstí a nezažili násilí v rodině, často nerozumí reakcím obětí, zdá se jim nepochopitelné, proč oběť něco neudělá, nezastaví násilí, neodejde.“¹⁹

Rozpoznat týranou ženu není lehké, pokud ona sama svou situaci skrývá. Většina žen se za násilí, které v rodině existuje, stydí, popírá ho a uvádí obvykle jiné příčiny svých potíží. Velmi často lze u obětí pozorovat shodné či

---

¹⁸ Bednářová, Z., Macková, K., Prokešová, H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha : MPSV, Acorus o. s., 2006, str. 47-50

¹⁹ Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, str. 23

podobné znaky, které se týkají jejich psychického stavu, vývoje v orientační rodině, verbálního a neverbálního projevu.²⁰

Mezi klíčové znaky domácího násilí patří zejména:

- 95% obětí tvoří ženy. Tyto ženy pocházejí ze všech socioekonomických skupin;
- Trpí nízkým sebevědomím a sebeúctou;
- Cítí se zodpovědné za násilí, trpí pocity viny, často popírají strach a hněv, který cítí;
- Za násilí se stydí, dlouho se snaží situaci samy zvládat, vytěsnit, přizpůsobit se, udělat vše pro to, aby k násilí nedocházelo;
- Věří v mýty o domácím násilí - např. je přesvědčena, že ona selhala, nějak násilné chování partnera vyprovokovala... (podílí se na tom chování násilníka a i postoj společnosti).²¹

Dalším podobným znakem, který mají oběti domácího násilí je, že mají tendenci svého násilného partnera chránit a jeho chování omlouvat a bagatelizovat. Mnohé ani nepovažují partnerovi útoky, ponižování a vydírání za trestný čin.²²

Svou roli zde může hrát i negativní zkušenost s předchozími intervencemi policie a ostatních institucí, u kterých oběť hledala pomoc. Reakce ze strany

---

²⁰ Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P., Bláhová, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. str. 16

²¹ <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce-zs/kdyz-je-rodic-obeti.html>

²² Buskotte, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno:Computer Press,2008, str. 39

policie musí být proto adekvátní situaci a musí ochránit oběť s přihlédnutím k problematice domácího násilí.²³

Naše klientky mívají s chováním profesionálů podobné zkušenosti, které je od dalších žádostí o pomoc odrazují. V nedávné době mě oslovila žena, která se rozhodla situaci řešit a podat po napadení na manžela návrh na přestupek, úředníci ji však od tohoto kroku odrazovali s tím, že „to přeci nikdo neviděl, nejsou svědci a zbytečně bude platit správní poplatky, protože to manželovi nedokážou“.

Proč zůstávají s násilným partnerem?

Podle Bednářové (2009) se u žen z problematických rodin objevuje více problémů, které jim znemožňují začlenit se lépe do společnosti. Domácí násilí tvoří často pouze jednu část jejich multiproblémové situace a zpravidla „řešení nestojí v popředí jejich zájmu“, protože takový způsob chování přijaly v dětství za normu. Daleko výrazněji prožívají nedostatek finančních prostředků, ztrátu bydlení způsobenou často neplacením nájmu nebo obavu z toho, že jim budou odebrány děti.

Dalšími důvody, proč ženy zůstávají v násilných vztazích, bývají například:

- Strach z partnera a jeho výhrůžek
- Chybějící zázemí a sociální kontakty (žena nemá kam odejít)
- Lhostejnost společnosti (strach, že okolí odsoudí, že „rozbila rodinu“)
- Láska (oběť doufá, že se partner změní)
- Náboženské přesvědčení

---

²³ Dufková, I, Zlámal, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha. Agis 2004, str. 60

3.1. Viktimizace

Viktimologie je to relativně nová vědní disciplína, která se zabývá oběťmi trestných činů. Jeden ze zakladatelů této disciplíny H.von Hentig prosazoval již na přelomu 19. století názor, že existuje nejen pachatel, ale že i oběť spoluvytváří „svého“ pachatele. Jde o interdisciplinární oblast vědy kriminologické, sociologické, psychologické a psychiatrické. Viktimologie chápe kriminální chování jako výsledek dynamického procesu interakce pachatele a oběti. Zajímá se oběťmi nejen v době trestného činu, ale i před ní a po trestném činu. Zajímá ji, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se spolupodílí na interakci s pachatelem před a v průběhu trestného činu.

Terminologicky se rozlišuje viktima jako oběť trestného činu, viktimia jako predispozice k tomu, stát se obětí trestného činu a viktimizaci, jako proces, ve kterém se člověk stává obětí trestného činu. Viktimita je predispozice, nebo souhrn biologických, sociálních a psychologických znaků, zvyšující pravděpodobnost stát se obětí trestného činu.

Jak už bylo zmíněno, při viktimizaci se subjekt stává obětí. Podílí se na něm nejen chování pachatele, ale i chování samotné oběti a reakce sociálního okolí. V primární viktimizaci může oběť utrpět fyzickou, psychickou, sociální, finanční újmu nebo emocionální újmy, které mají široké spektrum podoby. Sekundární rány jsou výlučně psychologického rázu a dochází k nim v průběhu sekundární viktimizace (způsobená reakcí okolí, vyšetřování

trestného činu, subjektivní zpracování faktu, že se stal obětí) a jsou tvořeny trojicí pocitů - pocitem nespravedlnosti, nedůstojnosti a izolace.²⁴

3.2. Psychologické důsledky násilí

Prožívané násilí oběť ovlivňuje v mnoha oblastech života. Kromě zdravotních obtíží byl prokázán vliv násilí na výkonnost v zaměstnání, což dále ohrožuje ekonomickou situaci oběti. Často se snižuje její sociální status, ohrožuje jí ztráta bydlení a v neposlední řadě má partnerské násilí vliv na její psychiku.

3.2.1. Syndrom týrané ženy

Syndrom týrané ženy (angl. Battered Woman Syndrom), který byl vytvořen psycholožkou Lenore Wolkerovou, bývá definován na základě rozvoje charakteristických fyzických a sociálních symptomů jako jsou deprese, nízké sebevědomí či izolace, znovuprožívání traumatu, naučená bezmocnost, stažení se z okolí, poruchy příjmu potravy, vyčerpání, bolesti hlavy, zad a dalších příznaků. Někteří autoři používají syndrom týrané ženy jako podkategorii medicínsky uznávané posttraumatické stresové poruchy, protože mnoho obětí partnerského násilí vykazuje symptomy srovnatelné s příznaky vyskytujícími se u osob, které zažily traumatizující události jako například zajetí či válečné mučení.²⁵

Podle Wolkerové jsou pro syndrom týrané ženy klíčové dva znaky: Naučená bezmoc a cyklus domácího násilí. Koncept naučené bezmoci převzala od M. Seligmana a v souvislosti se syndromem týrané ženy ji

---

²⁴ <http://www.domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/domaci-nasili----osobnost-obeti.html>

²⁵ Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s.41

definovala jako „ztrátu víry ve vlastní schopnosti odhadnout účinnost svých pokusů o zajištění vlastní bezpečnosti“. ²⁶

3.2.2. Posttraumatická stresová porucha

Posttraumatická stresová porucha vzniká jako opožděná nebo protrahovaná reakce na závažný stres nebo traumatickou událost, která přesahuje běžné zkušenosti člověka a je zpravidla spojena s intenzivními pocity úzkosti, bezmoci a zděšení. Mezi symptomy PTTP patří například flashbaky (automatické znovuprožívání traumatu), ustrnutí (vyhýbání se okolnostem spojenými se stresorem, „zablokování emocí“, neschopnost vybavit si některé důležité momenty – amnézie) a zvýšená dráždivost (neustálá „pohotovost“, strach z toho, že se nebezpečí může vrátit, nepřítomnost uvolnění, somatické projevy spojené s úzkostmi a strachy).

Podle psychiatričky MUDr. Kertészové se jedná o poruchu, která výrazně ovlivňuje jednání oběti násilí. *„Osoba, která touto poruchou trpí, dokáže laicky řečeno dosti často svým jednáním naštoat okolí. Reaguje na okolí a podněty nepřiměřeně, hystericky, patologicky. Okolí takového člověka je někdy překvapeno a zděšeno, nechápe, proč takto jedná. Lidé v jeho okolí vnímají muže či ženu, kteří touto poruchou trpí, jinak než ostatní – takového člověka mohou dokonce obvinít, že je nespolehlivý, náladový, nezvládá své úkoly...“.* ²⁷

3.2.3. Stockholmský syndrom

Stockholmský syndrom byl poprvé popsán literatuře v 70. letech při přepadení stockholmské banky, ve které útočníci drželi několik dní rukojmí. Se syndromem, kterým trpěla propuštěná rukojmí, se často setkáváme u dlouholetých obětí domácího násilí. Mezi násilníkem a obětí se vytváří

---

²⁶ Čírtková, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Grada, 2008, str

²⁷ Sborník textů k problematice domácího násilí. Centrum sociálních služeb. Praha : 2010. s. 45-48

emocionální vztah a oběť se identifikuje s jednáním násilníka. Snaží se mu zavděčit a podvědomě si vykupuje jeho shovívavost, čímž chrání svůj život. Jedná se tedy o jakýsi sebezáchovný proces, k jehož vzniku se vážou čtyři podmínky:

- život oběti je v ohrožení,
- oběť je přesvědčena, že ze stávající situace není úniku,
- oběť je izolována od lidí,
- oběť pociťuje přechodnou náklonnost k násilníkovi.²⁸

3.3. Reakce žen na násilí v době ukončování násilného vztahu

Již zde byl popsán cyklus domácího násilí a složitost celého násilného vztahu, ze kterého je patrné, jak těžké je pro oběť vztah opustit. Velmi často žena partnerovi uvěří a ve vztahu zůstane, což je součástí určité ambivalence a vzájemné závislosti partnerů.

Mezi důvody, které ženy zůstávající v násilné vztahu uvádějí, patří například:

„Má to teď velice těžké a potřebuje mne...“

„Je to dobrý otec, děti ho milují...“

„Neumím si představit, jak bych to všechno zvládla sama...“.²⁹

Oběti domácího násilí procházejí v průběhu rozhodování, zda odejít, či nikoliv, určitými fázemi, které jsou obdobné jako u osob závislých. V první

---

²⁸ Voňková, J., Spoustová, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: porFem. 2008, str. 74

²⁹ Buskotte, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008, str. 83-84

fázi, kterou můžeme nazvat **neuvědomění si potřeby změny**, si oběť potřebu změny ani neuvědomuje a ačkoliv zažívá často kruté násilí, nevidí tuto skutečnost jako problém. Má tendence situaci bagatelizovat, chránit násilného partnera a ignorovat okolí, které jí na daný problém může upozorňovat. V této fázi je složité přijmout fakt, že jí ubližuje blízký člověk. Pro druhou fázi, fázi **zvažování** neboli přijímání nutnosti změny, je typická určitá ambivalence, kdy oběť změnu připouští, ale zároveň jí odmítá. Zvažuje pro i proti, např.: „Sice mě bije, ale na děti je hodný“. Pokud začne připouštět možnost řešení, dostává se do fáze **rozhodovací**, kdy je ochotná od profesionálů přijmout pomoc a žádá konkrétní informace. V poslední fázi, ve fázi **akce**, oběť vyvíjí konkrétní kroky ke změně. Důležité je ještě zmínit fázi **udržování nastolené změny**, kdy oběť potřebuje zvýšenou psychickou podporu a utvrzení o správnosti rozhodování. I v této fázi může dojít k opětovnému návratu k násilnému partnerovi.³⁰

I v případě, že oběť partnera nakonec opustí, mohou důsledky prožitého násilí přetrvávat i dlouhou dobu po ukončení násilného vztahu. Mimo různých forem psychosomatických potíží (bušení srdce při zahlédnutí násilí např. v TV, poruchy spánku, problémy s koncentrací) jsou často přítomny mj. pocity viny (v násilném vztahu vyrůstaly děti, ženě se nepodařilo partnera změnit či neodešla z násilného vztahu dříve), výbušnost a časté střídání emocí či problémy s intimitou a prožíváním pocitů blízkosti.³¹

---

³⁰ Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P., Bláhová, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. 92 str. 45-47

³¹ Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, str. 46

3.4. Děti a domácí násilí

„Domácí násilí v rodině působí na děti více než všechna genetická postižení.“

František Koukolík

Dětství je pro většinu lidí šťastným obdobím, které je charakteristické klidem, bezstarostností a pocitem bezpečí. Ne každé dítě má ale to štěstí, aby vyrůstalo v takovém prostředí, které jim onu bezstarostnost a bezpečí zaručí. Mnohé děti jsou nuceny ve velmi útlém věku řešit situace, které jejich věku nepřísluší a jejich start do života je mnohem obtížnější, než tomu bývá u jiných dětí. Takové děti v podstatě žádné dětství nemají.

Podle sociologické sondy organizace Rosa za rok 2008, bylo ve vztazích jejich klientek, které zažívaly domácí násilí, celkem 252 dětí, z nichž 245 (97 % dětí) bylo svědky domácího násilí namířeného na jejich matky. Všechny tyto děti byly svědky nejen psychického násilí (zesměšňování, shazování, ponižování, vulgárních nadávek, výhrůžek), ale i fyzických útoků na své matky (fackování, kopání, bití, topení, znásilnění, škrcení). Počet dětí, které jsou svědky domácího násilí se zvýšil o 2 procenta, což si autorky sondy vysvětlují tím, že do centra ROSA přicházejí problém s násilím otevřít dlouhodobé oběti násilí. Stejně tak v závislosti na sociálně ekonomických podmínkách v ČR a zejména v Praze je dané, že rodina žije na „malém prostoru“ a násilí nelze neslyšet a nevidět – většina obyvatel bydlí v bytech a nikoli rozlehlých rodinných domech.³²

---

³² HRONOVÁ, M. *Dětská svědectví násilí. Sociologická sonda dětí klientek o.s. ROSA za rok 2008.* Praha: ROSA, 2008

3.4.1. Děti jako svědci domácího násilí

Podle Světové zdravotnické organizace je přítomnost dětí při domácím násilí jejich psychickým týráním, a pokud se stanou svědky násilí mezi rodiči mohou mít podobné potíže jako děti, které jsou samy týrány.³³ Tato kapitola je pro lepší přehlednost v práci uvedena samostatně a ostatní formy násilí na dětech jsou popsány v kapitole následující.

Děti, žijící v rodinách, kde se vyskytuje domácí násilí, jsou vážně ohroženy a velice trpí. Přihlížejí tomu, jak je jejich matka bita, ponižována, jak pláče a snaží se útokům bránit. Mohu mít zážitky s tím, jak k nim domů přijíždí policie, jak otce odvádí v poutech, jak matka musí vyhledat lékařské ošetření a podobně. Je pro ně velmi obtížné se vypořádat s takovou psychickou zátěží, navíc jejich vlastní pocit bezpečí a jistoty je ohrožen, což je pro malé dítě jedna z nejhorších věcí, která se jim může stát.

„To, jak děti reagují na násilí, záleží na mnoha okolnostech: kromě věku i na blízkosti a intenzitě násilí a jeho frekvenci (s opakovaným domácím násilím není jednorázový čin srovnatelný). Všechny děti nereagují na násilí stejně – některé se dokážou s traumatickou situací vcelku brzy vypořádat, jiné jsou postiženy na celý život: záleží na dětském temperamentu, způsobu reagování na svět, na tom, zda dítě samo nebylo objektem násilí či zneužívání. Každé dítě reaguje na násilí rozdílně. Některé je více depresivní, znepokojené, má strach, stáhne se do sebe nebo je destruktivní. Jiné začne být agresivní k rodičům a ostatním dětem: agresi přejímají jako jediný správný model komunikace. Některé je rozpolcené, jiné příliš aktivní či neopatrné. Děti jsou zmatené ve svých pocitech vůči rodičům – násilného rodiče mají rády a zároveň se jej bojí. Své matky mohou v důsledku narušené rovnováhy moci v rodině a kvůli násilnému modelu vnímat jako sobě rovné – tedy ne jako autoritu rodiče, ale

---

³³ <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>

jako vrstevnice. Buď se k nim mohou chovat stejně agresivně jako ke spolužákům, nebo mohou mít tendence je ochraňovat.“³⁴

Mnoho rodičů se domnívá, že děti si toho, co se doma odehrává, nevšimnou, především v případech, kdy se násilí neodehrává přímo před nimi. Jsou přesvědčeni, že děti spí, neslyší je, případně se domnívají, že jsou ještě příliš malé, aby si takovou věc uvědomovaly. Děti si ale to, co se doma odehrává, uvědomují velice dobře. Pociťují strach a bezmoc. Čím mladší děti jsou, tím jsou tyto stavy strachu a úzkosti intenzivnější.

Většina dětí brzy pochopí, že se o tom, co se doma odehrává, nemluví, většinou se k tomu nevyjadřují a na nic se neptají. Dospělí tak mají pocit, že jim to vlastně ani nijak moc nevadí a že se s tím dříve nebo později vypořádají samy. Pravda je, že děti se tímto problémem zaobírají neustále. Přemýšlejí, jak by mohly pomoci své mamince, trápí se tím, jak se situace dále bude doma vyvíjet, často si velmi přejí, aby si toho, jak jsou nešťastné, někdo všiml a pomohl jim.³⁵

Čírtková (2008) uvádí, že zhruba 2/3 žen na útěku má s sebou děti, většinou děti mladší 12 let a polovina dětí v azylových domech pro týrané ženy nepřesáhla věkovou hranici 6 let. Podle sociálních pracovníků z azylových domů jsou malé děti domácím násilím velmi silně traumatizovány. Bývají často velice vystrašené, úzkostné, mají noční můry, vyskytují se u nich poruchy koncentrace a spánku, školní problémy, zvýšená agresivita atp. Jsou také více nemocné, než ostatní děti, mají problémy s imunitou a jsou více náchylné k nemocem z nachlazení.³⁶

---

³⁴ *Dětská svědectví násilí*, ROSA 2008

³⁵ *Dětská svědectví násilí*, ROSA 2008

³⁶ Čírtková, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Grada, 2008, str. 44

Rodiče jsou pro většinu dětí nejbližšími lidmi a především předškolní děti se nemají možnost setkat s jinými vzory chování, než vidí ve své rodině, je pro mnoho dětí násilí způsob komunikace a způsob řešení konfliktů. Ačkoliv jim násilí nahání strach, přestávají ho vnímat jako něco negativního. Dítě se v násilném prostředí nenaučí sebeúctě, zdravému sebevědomí a sebekontrolě, což následně přináší problémy nejprve v kamarádských a následně partnerských vztazích. Jako dospělí následně nejsou schopni navázat plnohodnotný partnerský vztah.³⁷

Podle Vaníčkové (1995) jsou vlastní zkušenosti z dětství jednoho či obou rodičů podstatným činitelem jejich chování k vlastnímu dítěti. Mnoho rodičů, kteří týrají své děti, mají vlastní zkušenost s týráním v dětství. Rodiče často své chování vysvětlují tak, že je rodiče také řezali a nijak jim to neublížilo. Děti automaticky přebírají vzorce chování svých rodičů, a i když jedinec časem názory na výchovu a své chování změní, často se v afektu chová stejně, jako jeho rodiče. Z tohoto přenosu způsobu chování z generace na generaci také vyplývá dlouhodobá nebezpečnost týrání dětí.³⁸

Pokud dítě vyrůstá v takovém prostředí, naučí se vnímat násilí jako způsob sociálního chování, kde platí, že pokud jsi silnější a druhý má z tebe strach, pak jsi v bezpečí. Chlapci vyrůstající v rodinách, kde násilí patří k běžnému repertoáru chování, mívají častější problémy s chováním už v mateřské školce. V praxi se ukazuje, že vysoké procento mužů, kteří vyrůstali v rodinách, kde bylo přítomno násilí, přenáší násilné chování v dospělém věku do vlastních rodin.

---

³⁷ Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 89-91

³⁸ Vaníčková, E., Hadj-Mousová, Z., Provazníková, H. *Násilí v rodině*. Praha. Karolinum. 1995. Str. 23

Dívky se většinou identifikují s obětí a naučí se násilné chování tolerovat. Často se pak stávají obětí násilného partnera, takového, jakým byl jeden z rodičů. Děti, které zažily násilí v rodině, si jen těžko vytvářejí pozitivní vztah k partnerovi i k vlastním dětem a objevuje se u nich zvýšená pravděpodobnost transgeneračního přenosu tohoto chování do jejich vlastních rodin.

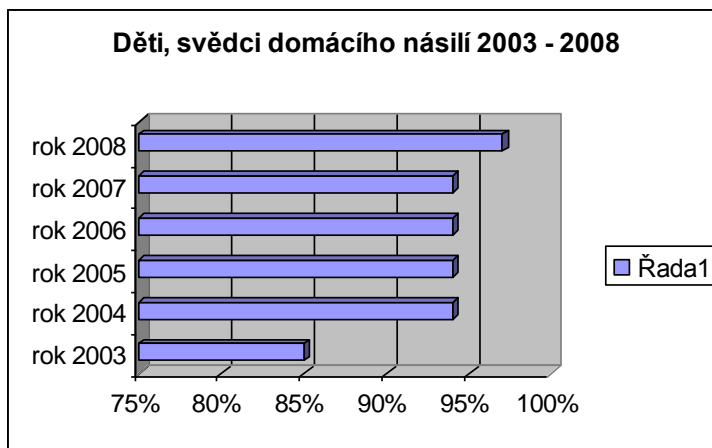
Matky, oběti domácího násilí, se často snaží zachovat zdání, že se nic neděje, otce omlouvají a situaci dlouhodobě neřeší. Děti se tak často nedozví, že je třeba násilí jednoznačně odmítnout, že nikdo nemá právo se ke druhému takto chovat a matka pak často v jejich očích ztrácí respekt a úctu. V jejich očích dává matka otci právo se k ní takto chovat, sílu si ztotožňují s mocí a ten, kdo je silný, může svojí sílu užívat. Matka nemá dost síly na to, aby dětem poskytovala dostatečné emocionální jistoty a pozornost.³⁹

Místo v láskyplném prostředí vyrůstají děti v atmosféře strachu, podezírání a manipulace. Manipulace se stává další sociální normou, kterou dítě přijímá za vlastní. Registruje, jak různými manipulativními technikami otec získal moc nad matkou a vidí, že ani matka nekomunikuje otevřeně a snaží se chovat tak, aby nedala agresorovi další záminku k útoku. Často se i samo dítě stává objektem manipulace, mnohdy již přímo v rodině. Většinou se v etapě, kdy matka od násilníka odejde, otec začne o děti enormně zajímat, chce se s nimi vídat, případně je získat na svou stranu. Motivem je v drtivé většině případů snaha přimět ženu k návratu. Dítě je jen záminkou, jak přinutit

---

³⁹ Bednářová, Z., Macková, K., Prokešová, H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha : MPSV, Acorus o. s., 2006, str. 40-44

ženu se s ním dál stýkat a výhrůžky ze ztráty dětí jsou pak nejúčinnějšími prostředky, jak přimět ženu k návratu.⁴⁰

Obrázek 2: Sociologická sonda dětí klientek ROSA 1

3.4.2. Vývojová období u dětí a dopady domácího násilí

Dětský vývoj prochází různými obdobími, v každém z nich je dítě citlivé na naplňování jiných potřeb, zdolává různé vývojové úkoly. Stejná událost tak může mít v rozdílných životních obdobích dítěte rozdílné dopady na jeho prožívání, chování i vývoj.

V kojeneckém období, kdy je dítě plně závislé na matce, může kojeneček na násilí mezi rodiči reagovat zvýšenou plačtivostí, nervozitou, poruchami spánku a jídla, může neadekvátně reagovat na podněty.

V obdobím batolecím roste důležitost dalších vztahových osob, především otce. Dítě se učí chodit, rozvíjí se mluva, dochází k nácvičce hygieny. V této fázi se dítě učí především nápodobou chování dospělých. Pokud se v rodině vyskytuje domácí násilí, dítě může často reagovat opožděním vývoje řeči a

⁴⁰ Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P., Bláhová, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. 92 str. 33-34

dalších dovedností, může být odtažité ve hře, je zde velké riziko rané deprivace.

Předškolní věk (3-5 let) je z hlediska rizik jedním z nejcitlivějších období ve vývoji dítěte. Dítě neumí složitější věci a vztahy pojmenovat a tím pádem ani zpracovat. Svět vnímá pocitově a magicky, nedokáže se na situaci dívat z více úhlů pohledu. Jeho myšlení je na úrovni egocentrického, názorného myšlení. Díky dětské fantazii mohou strach a úzkost nabývat obrovských rozměrů. Dítě je zcela odkázáno na primární rodinu. Toto období je příhodné na rozvíjení pocitů viny, dítě se může pokoušet matku bránit, později se může stávat zdánlivě apatickým. Objevují se první problémy ve vztazích s vrstevníky, agresivní nebo naopak uzavřené chování. Děti se hůře koncentrují, jsou nervózní, špatně spí, jsou častěji nemocné, objevují se problémy s pomočováním atp. V tomto věku se můžeme setkávat v důsledku zažitých traumatických událostí s chováním odpovídajícím staršímu věku.

Mladší školní věk (6-10 let) začíná nástupem školní docházky, kdy dochází k rozvoji myšlení dítěte. Dítě je schopné konkrétních operací, rozvíjí se logické myšlení. Pro dítě získává význam ocenění ve škole, popř. v širší rodině. Současně začínají být na dítě kladeny vyšší nároky na školní a další výkony, ve kterých dítě může selhávat. Z toho důvodu se mohou objevovat pocity méněcennosti. Dítě může mít častější absence ve škole a děti mohou mít také pokračující problémy v kontaktech s vrstevníky i s došlými. Nemají totiž často naučené vhodné vzorce chování. Za situaci doma se mohou stydět a odmítají o ní komunikovat, pro násilí hledají jednoduchá a jednoznačná vysvětlení. Situaci doma buď považují za „normální“, nebo hledají jednoznačného viníky, nejčastěji v sobě nebo v matce.

Starší školní věk (10-15 let) je charakteristický tím, že začíná nabývat pro dítě na důležitosti postavení mezi vrstevníky a sociální status rodiny. Děti v

tomto období obzvláště těžce nesou změnu bydliště a s tím spojenou ztrátu přátel a materiálního zázemí (např. odchod do azylového domu) a rovněž se těžce smiřují se sociálním propadem rodiny. V té době již zpravidla přijaly stav v rodině jako normu a nechápou, proč po letech, kdy matka dlouhodobě situaci neřešila, přichází tak radikální změna. Matka předpokládá, že dítě situaci chápe a očekává od něj podporu a solidaritu, které se jí ne vždy dostane. V tomto věku mohou mít děti sníženou schopnost vyjadřovat své emoce a potřebu nepřiměřeně kontrolovat vzájemné vztahy s vrstevníky. Často se u dětí rozvíjí agresivní modely chování či se stupňuje jejich sociální izolace mezi vrstevníky.

V období adolescence (15-18 let) dochází k dokončení procesu hledání vlastní identity, svého jedinečného místa ve světě. Pokud je v rodině přítomno domácí násilí, je tento proces vzhledem k logickému poškození psychosociálního vývoje z dřívějších etap, k absenci vhodných identifikačních vzorů a omezenějším sociálním kontaktům a dovednostem pro tyto děti složitější, než pro jiné dospívající. V tomto období se může stupňovat depresivní prožívání, může se objevovat sebepoškozování a možným rizikem jsou i suicidální pokusy. Mohou eskalovat problémy ve škole. Častější je i předčasné navazování intimních vztahů, jako způsobu, jak uniknout z rodiny. Může docházet ke zneužívání alkoholu a drog.⁴¹

---

⁴¹ Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P., Bláhová, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. 92 str. 38-39

3.4.3. Děti jako oběti domácího násilí

„Děti z rodin, kde se vyskytuje domácí násilí, se naučí akceptovat, že domácí násilí je jediným legitimním prostředkem disciplíny, že ti, co vás milují, vás bijí.“⁴²

Podle odborných odhadů je v České republice týráno až čtyřicet tisíc dětí. Ve většině případů však není odhaleno, protože dítě se obvykle není schopno samo bránit a dovolat pomoci. Kolem padesáti dětí ročně u nás na následky týrání a špatného zacházení umírá. Smrtelnými následky jsou nejvíce ohroženy děti kojeneckého a batoleckého věku, a to vzhledem ke své zvýšené zranitelnosti a naprosté bezbrannosti. Týrané děti často vůbec nechodí ven, nenavštěvují žádná kolektivní zařízení a většinou unikají i lékařskému dohledu. Zdraví a život týraného dítěte tak závisí na všímavosti okolí a včasném oznámení skutečností, které týrání nasvědčují. Nyní to již není jen povinnost morální, ale i právní, s možností trestního postihu za její zanedbání.

Fyzické násilí

Podle Fondu ohrožených dětí je nejčastější formou fyzického týrání surové bití rukama, pěstí, opaskem, prutem, gumovou hadicí a jinými předměty, kopání, mlácení hlavou o zeď, trhání vlasů, pálení cigaretou, popálení o rozpálená kamna či jiný spotřebič, opaření, svazování, topení, dušení, prudké třesení s malým dítětem, házení s ním do postýlky či po místnosti a odpírání stravy.⁴³

Psychické násilí

Už bylo napsáno, že pouhá přítomnost dítěte u domácího násilí je jeho psychickým týráním. K psychickému násilí dále řadíme slovní útoky,

---

⁴² Voňková, J., Spoustová, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem. 2008, str. 151

⁴³ <http://www.fod.cz/tyrani.htm>

ponižování, zesměšňování a také citové vydírání, pomocí kterého rodiče udržují v dítěti pocity viny a očekávají od dítěte určitý způsob chování k odčinění této viny.⁴⁴ Dunovský (1995) toto chování řadí k aktivní formě emocionálního a duševního týrání, jmenuje dále ještě nucenou izolaci dítěte, nahánění strachu až panické hrůzy dítěti, která může vést k těžkým duševním škodám až k sebevraždě.

Do pasivní podoby řadí například nedostatečnou stimulaci, zanedbávání základních potřeb (psychická deprivace) i potřeb citových (nedostatek lásky, porozumění, identifikace atp.)

Sexuální násilí

Další jmenovanou formou násilí, které může být páčáno na dětech, je sexuální zneužívání, o kterém Dunovský (1995) píše, že se „při něm dospělý sexuálně uspokojuje dítětem nebo dítě zneužívá v oblasti prostituce a pornografie“. Podle Dunovského si následně dospělý vynucuje mlčenlivost dítěte psychickým vydíráním, vyhrožováním, různými odměnami a tresty, dítě však většinou samo mlčí, především z obav před reakcemi okolí.⁴⁵

Týrané děti nejsou zpravidla schopny na jednání svých rodičů upozornit a přivolat si pomoc - nejen pro svůj útlý věk nebo strach z následků "žalování" na rodiče, na kterých jsou existenčně a často i citově závislí, ale i proto, že takové jednání považují většinou za normální, protože jiné nezažily. Pro laiky obvykle bývá těžké pochopit, že týrané děti často své rodiče milují a všechnu vinu hledají u sebe. Pro děti je totiž velmi obtížné si připustit, že jejich rodiče je nemají rádi, že jsou jim lhostejné nebo dokonce na obtíž. Mnohem snesitelnější

---

⁴⁴ Vaníčková, E., Hadj-Mousová, Z., Provazníková, H. *Násilí v rodině*. Praha. Karolinum. 1995. Str. 23

⁴⁵ Dunovský, J., Dytrych, Z., Matějček, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Grada. Praha 1995

je představa, že rodiče se tak chovají proto, že ony jsou zlobivé a špatné a nic jiného si nezaslouží. To někdy zmate i státní orgány a se zdůvodněním, že dítě má k rodičům vřelý citový vztah, je věc odložena. Praxe však potvrzuje, že děti jsou schopny snášet neuvěřitelně těžké útrapy, aniž by to daly nějak výrazně najevo či si dokonce na rodiče stěžovaly.

Syndrom týraného dítěte - CAN

V padesátých letech 20. století se začali lékaři cíleně zabývat problematikou týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, kterou souhrnně nazývali „neúrazová poranění“. V roce 1962 byl popsán tzv. syndrom bitého dítěte (Battered Child Syndrome). Později se vžil pojem „syndrom CAN“ (z angl. Child Abuse and Neglect), neboli souhrn příznaků týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

Přesněji je syndrom CAN definován jako poškození fyzického, psychického i sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Příznaky CAN vznikají následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče. Dospělý agresor zde zneužívá fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci nad komplementárně podřízeným a závislým dítětem.

Podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 jsou do syndromu CAN zahrnuty následující kategorie: psychické a fyzické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování, systémové týrání, sekundární viktimizace a Münchhausenův syndrom v zastoupení. Společným jmenovatelem všech těchto jevů je, že dítěti se ubližuje, že dítě psychicky či fyzicky trpí a že je

ohrožován jeho další vývoj. Jednotlivým problémům budeme věnovat pozornost ve vymezených rubrikách.⁴⁶

4. Domácí násilí v českém právu

4.1. Ochrana osob ohrožených domácím násilím

V platném českém právu nebyl do roku 2007 pojem domácí násilí vůbec definován.

Česká republika se přijetím zákonů vztahujících se k problematice domácího násilí přihlásila k řešení problematiky domácího násilí a současně deklarovala nulovou toleranci k násilí a závazek ochrany osob ohrožených.

Právní rámec problematiky domácího násilí zakotvuje tři pilíře pomoci (PČR, IC, Justici) a je tvořen těmito zákony:

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

- Upravuje zřizování a provoz intervenčních center (IC).
- IC jsou poradenská zařízení pro osoby ohrožené DN.

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

- Jeho podstatou je možnost zásahu státu do vztahu dvou osob, a to v jejich společném obydlí, pokud je jedna osoba druhou ohrožena.
- Tímto zásahem je institut vykázání.

---

⁴⁶ <http://www.nicm.cz/syndrom-can-charakteristika>

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon upravuje oprávnění policisty rozhodnout o vykázání ze společného obydlí, zákazu vstupu do něj a zákazu navazování kontaktu s osobou ohroženou.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

- Upravuje trestní postih projevů domácího násilí.
- Upravuje trestní postih projevů nebezpečného pronásledování, tzv. stalking.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

- Upravuje postavení dětí, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za jejich výchovu, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami.
- Zákon rovněž upravuje oznamovací povinnosti.

Současný právní rámec tedy vytváří dostatečné možnosti jak pro ochranu osob ohrožených před domácím násilím, tak pro právní postih osob násilných a ukončení násilného jednání.⁴⁷

---

⁴⁷ <http://www.idtbrno.cz/domaci-nasili-vceskem-pravu>

4.2. Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů

Orgán sociálně právní ochrany dětí zajišťuje zejména ochranu práv dětí na příznivý vývoj a řádnou výchovu a chrání jejich oprávněné zájmy. Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte (§5).

Každý kdo přijde do kontaktu s dětmi, má právo obrátit se na orgán sociálně právní ochrany dítěte a upozornit na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, nebo na skutečnosti, že na dětech byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo je podezření ze spáchání takového činu, a nebo že děti jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami (§6 a7)

Školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti **jsou však povinny** oznámit orgánům sociálně právní ochrany dětí skutečnosti, které nasvědčují tomu, že mají ve svém okolí děti, jichž se dotýká shora uvedené charakteristika (§10) **a to bez zbytečného odkladu potom, kdy se o takové skutečnosti dozví.** ⁴⁸

4.3. Kde hledat pomoc

Akutní pomoc:

- Linka tísňového volání 158 (policie) nebo linka 112

---

⁴⁸ <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce-zs/skola-a-oznamovaci-povinnost.html>

- První pomoc 155 (lékařská)

Od 1. 1. 2007 funguje v každém kraji Intervenční centrum určené pro osoby ohrožené domácím násilím. Ohrožená osoba se na IC může obrátit i v případech, kdy násilná osoba není vykázána ze společného obydlí. Služby nabízené IC jsou bezplatné a kontakty na jednotlivá centra lze vyhledat na internetu.

V místě bydliště lze v telefonním seznamu nebo na internetu naleznout kontakty na Policii ČR, Městskou Policii, státní zastupitelství, soudy, orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

Městská centra sociálních služeb a prevence vydávají adresáře poskytovatelů sociálních služeb, k nimž patří i krizová centra a charitativní a humanitární organizace (Diakonie, Armáda spásy, Katlická charity, Emauzy ČR).

Dále je možné kontaktovat Právní poradnu České advokátní komory, kde je třeba se předem objednat. Mimo jiné je možné v poradně získat informace o možnosti bezplatného zastupování u soudu.

Nestátní neziskové organizace

Poradny pracující s oběťmi domácího násilí:

Acorus, psychosociální centrum

Legerova 20, 120 00 Praha 2

Tel. 283 892 772

e-mail: torus@atlas.cz, www.acorus.cz

proFem o.p.s. / Advocats for Women

Plzeňská 66, 150 00 Praha 5

Tel. 224 910 744

e-mail: Info@profem.cz, www.profem.cz

Linka právní pomoci pro ženy-oběti DN: 608 222 277 (út 9-12, st 17.30-20.30)

ROSA - Informační a poradenské centrum pro ženy - oběti domácího násilí

Podolská 25, 147 00 Praha 4

Tel. 241 432 466; krizová linka: 602 246 102

e-mail: Inko@rosa-os.cz, www.rosa-os.cz

Bílý kruh bezpečí

U Trojice 2, 150 00 Praha 5

Tel. 257 317 110

e-mail: bkbpraha@bkb.cz, www.bkb.cz

nonstop tel. Linka DONA: 251 511 313

RIAPS, linka důvěry a krizové centrum

Chelčického 39, 130 00 Praha 3

Tel. 222 580 697

Centrum krizové intervence

Linka důvěry nonstop: 284 016 666

Élektra o.s., centrum pomoci ženám zneužitým v dětství

Michnova 1622, 149 00 Praha 11

Persefona o.s., pomoc ženám v tísní

Tel. 545 245 996, help linka: 737 834 345

e-mail: domacinasili@persefona.cz

Elpis Ostrava

28. října 86, 702 00 Ostrava

Tel. 596 615 935

e-mail: elpis.os@slezskadiakonie.cz

ADRA, poradna pro oběti násilí a trestných činů

Tř. E. Beneše 575, 500 12 Hradec Králové

Tel. 495 262 214

e-mail: pyramidek@adra.cz, www.adra.cz

AZYLOVÉ DOMY

Informace o nejbližším azylovém ubytování poskytne obecní úřad, případně výše uvedené organizace.

Kancelář Veřejného ochránce práv

Údolní 39, 602 00 Brno

Tel. 542 542 888

e-mail: podatelna.ochrance.cz, www.ochrance.cz⁴⁹

---

⁴⁹ J. *Vaše právo!* Praha: ProFem. 2010, str. 50-56

Praktická část

V této části je popsán cíl výzkumu, metodologie, výběr výzkumného vzorku a zpracování výzkumných otázek.

5. Výzkumný problém

Podle dostupných zdrojů mívají oběti domácího násilí často první zkušenosti s násilím v rodině v dětství, případně se v jejich dětství objevil jiný patologický problém.

„Děti z rodin ohrožených domácím násilím se vyvíjejí ve zdeformovaném rodinném systému, proto najít svou sociálně úspěšnou identitu je pro ně velmi náročným vývojevým úkolem. Zpravidla jediným řešením, které děti při hledání podoby své identity naleznou, je transgenerační přenos vzorců násilného chování. Pro dívky je typické ztotožnění se s rolí oběti a pro chlapce opakování chování agresora (Bentovin, 1998).“⁵⁰

Podle Bednářová (2009, str. 36) děti z rodin zasažených domácím násilím trpí různými typy deprivace, která poznamenává významným způsobem další vývoj dítěte.

Bohužel se mi nepodařilo nikde dohledat výzkum, kde se zkoumá dětství osob ohrožených domácím násilím, a to ani v zahraničních zdrojích. Proto jsem se rozhodla věnovat své průzkumné šetření tomuto tématu. V průzkumu se zaměřuji na dětství žen ohrožených domácím násilím a dětstvím jejich dětí. Ráda bych se dozvěděla, jak účastnice výzkumu zpětně své dětství hodnotí,

---

⁵⁰ Bednářová, Z., Macková, K., Wünschová, P., Bláhová, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. str. 36-37

zda i ony samy nějaké souvislosti vnímají, jaký mají náhled na svůj život a život svých dětí a zda jsou jednotlivé životní příběhy v něčem podobné.

5.1. Cíle výzkumného šetření

Cílem tohoto výzkumu je hledání souvislostí mezi dětstvím a problémy v partnerských vztazích v dospělosti. Zaměřila jsem se na přebírání určitých vzorců chování mezi generacemi, ať už se jednalo o dětství a následně dospělost informantek nebo prostředí, ve kterém vyrostly (či stále vyrůstají) jejich děti. Ve své práci se také pokusím „srovnáním různých biografí nalézt vzorce životních drah“⁵¹ a najít společné prvky v jejich životech.

Hlavním cílem této práce je tedy zjištění, v jakých poměrech ženy, které se staly oběťmi domácího násilí, vyrůstaly, zda se s násilím setkaly již v dětství a jaké dětství měly (mají) jejich děti.

Ženy, se kterými jsem na svém výzkumu spolupracovala, označuji jako **informantky**:

*„Osoba, se kterou se uskutečňuje interview, se příznačně nazývá informant, ne respondent. Informant spíše informuje, odhaluje, svěřuje se, než aby jen odpovídal (slovo respondent znamená „ten, kdo odpovídá, reaguje)“.*⁵²

5.2. Metodologie

Zvolený výzkum této práce vychází z **kvalitativní metodologie**. Šetření bylo prováděno formou narativních, polostrukturovaných rozhovorů se ženami, které se ve svém životě setkaly s domácím násilím, a to přímo jako oběti.

---

⁵¹ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál 2005, str.130

⁵² GAVORÁ, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. s.163

V práci jsou použity kazuistiky jednotlivých účastnic výzkumu a citace z uskutečněných rozhovorů

5.3. Kvalitativní výzkum a výzkumné otázky

Kvalitativní přístup jsem zvolila z toho důvodu, že mi zprostředkoval intenzivnější kontakt s informantkami a dal mi tak možnost hlouběji proniknout do popisovaných skutečností a lépe jejich životní situaci porozumět. Metody k získání dat jsou tvořeny narativním rozhovorem a analýzou autobiografických vzpomínek.

„Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Pozorovatel zaznamenává skoro všechno, co se v daném prostředí odehraje. Může přitom zhotovovat i audiofonní nebo obrazové záznamy, které potom analyzuje“.⁵³

Polostrukturovaným rozhovorem jsem se zaměřila především na tzv. **epizodickou biografii** (Hendl, 2005), kdy se informantky při vyprávění zaměřují jen na určité úseky svého života, v tomto případě dětství a život s násilným partnerem, případně život s násilným partnerem a partnerství jejich dospělých dětí. Informantky jsem nechala volně vyprávět, pokud možno bez přerušování a průběžně jsem pokládala otázky týkající se následujících témat. Některá vyprávění byla velmi emotivní, často přerušovaná a s dlouhými pauzami, proto jsem rozhovory nepřepisovala doslovně, ale zpracovala je formou kazuistik, s občasnými citacemi informantek. Hlavní témata, na která jsem se ptala, byla následující (ne vždy v tomto pořadí):

---

⁵³ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. s.142

- Jak vzpomínáte na své dětství?
- Myslíte si, že chování Vašich rodičů ovlivnilo Váš partnerský život?
- Jak byste popsaly osobnost svého otce a matky?
- Setkaly jste se v dětství s násilím ze strany rodinného příslušníka?
- Jak byste ohodnotila Vaše partnerské vztahy?
- Popište svůj vztah s násilným partnerem.
- Jakým způsobem komunikujete s dítětem o tom, co se u Vás doma děje a jak mu vysvětlujete násilné chování partnera?

Analýze dokumentů jsem se věnovala pouze okrajově, přesto mi některé písemné zprávy, které mi informantky zapůjčily, dobře posloužily při zpracovávání kazuistik. Píši především o policejních protokolech, podkladech pro soud, lékařských zprávách atp.

Dle Hendla (2005) se **kvalitativnímu výzkumu vytýká především to, že se jedná o subjektivní popsání skutečností**, které lze pro jeho „pružný a nestrukturovaný charakter těžko replikovat“. Vzhledem k omezenému počtu jedinců je také obtížné výsledky výzkumu zobecňovat. Další kritiky kvalitativního výzkumu se týkají jeho neprůhlednosti a malé transparentnosti (z výzkumné zprávy není často zřetelný postup při výběru jedinců pro výzkum, nelze vždy rozpoznat, jak se tvořila analýza atp.). Na druhou stranu nám kvalitativní výzkum umožní hloubkový popis případu, lze lépe porovnat jednotlivé případy a lépe sledovat jejich vývoj a zkoumat příslušné procesy.

„Postupně se prosazuje tvrzení, že kvalitativní i kvantitativní výzkum přispívají každý po svém k rozšiřování našich znalostí o člověku a sociálním světě.“ ⁵⁴

---

⁵⁴ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál 2005, str. 56

5.4. Narativní rozhovor

Jako prostředek komunikace s účastnicemi výzkumu jsem zvolila **narativní rozhovor**, protože mi umožnil hlubší vhled do jejich životních příběhů, který bych pravděpodobně jinou formou rozhovoru nezískala.

Například strukturovaný rozhovor s předem danými otázkami by mi pravděpodobně neposkytl informace, které jsem pro svůj výzkum potřebovala a které jsem považovala za zásadní. Ze svých zkušeností i zkušeností odborníků na domácí násilí vím, že si každý pod pojmem domácí násilí představí něco jiného. **Stále mnoho lidí se například domnívá, že domácí násilí je pouze fyzického rázu.** Klientkám jsem nechtěla pokládat jasné otázky na toto téma (např. otázku, zda se setkaly v dětství s domácím násilím), protože jsem předpokládala, že by odpovědi mohly být zkresleny jejich subjektivním vnímáním (například svého otce, který rodinu kontroloval a s jejími členy neustále manipuloval, by za násilnou osobu nepovažovaly a výzkum by byl tímto ovlivněn). Nechala jsem klientky nerušeně vyprávět o svém dětství, rodinných vztazích a následně vztazích partnerských a během jejich vyprávění a následně po poslouchání nahrávek se snažila nalézt odpovědi na své otázky.

Strukturovaný rozhovor by mi také neumožnil navodit takovou atmosféru, kdy se klientky mohly uvolnit a rozhovořit, díky čemuž jsem se dozvěděla i skutečnosti, na které by mě nenapadlo se ptát (byť třeba neměly přímou souvislost s výzkumem). Doplňující otázky jsem pokládala v případech, že informantky něco zásadního ve svém životě vynechaly, případně se nezmínily o něčem, co považují za zásadní.

„Ke klíčovým kritériím platnosti informací z narativního interview patří, aby se skutečně jednalo o vyprávění. Je možné připustit do jisté míry popisy stavů nebo

*vysovětlování důvodů a cílů. Hlavní váha by však měla být položena na vyprávění vlastního příběhu (od začátku do konce) nebo líčení vývojových procesů.“*⁵⁵

*U výzkumu životního příběhu jde vlastně o specifické interview, které se skládá z malého počtu otázek, resp. stimulů výzkumníka, a dlouhých replik vypravěče. Proto - i když tomuto výzkumu věnujeme zvláštní část - klademe jej hned za kapitolu o etnografickém interview, abychom tak naznačili jejich příbuznost. Na rozdíl od běžného interview je jeho délka velmi dlouhá. Nejsou neobvyklá ani opakovaná dlouhá sezení s vypravěčem. Někteří autoři proto tuto metodu označují jako **narativní interview** (A. Antikainen 1998).*⁵⁶

Hendl (2005) dále ještě popisuje jednotlivé fáze vlastního rozhovoru. Jako první je důležité objekt **stimulovat a získat jeho důvěru**, následně je možné přejít na samotné **vyprávění**. Tázat se můžeme na celý život respondenta, nebo na jeho část. Následně **klademe otázky**, kterými si ujasňujeme, zda jsme vše pochopili správně, vyjasňujeme si rozpory a na závěr **pokládáme zobecňující otázky**, které nám mají vyjasnit některé významové struktury, které nám vypravěč svým vyprávěním neodhalil.

6. Výzkumný soubor

6.1. Výběr účastníků výzkumného šetření

Ve výzkumu byl zvolen **záměrný výběr informantek**, který je typický pro kvalitativní výzkum.

Do výzkumného souboru byly vybrány ženy, které byly nebo stále jsou ohroženy domácím násilím. Každou tuto ženu jsem potkala za jiných

---

⁵⁵ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál 2005, str. 177

⁵⁶ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. s. 166

okolností, s některými jsem hovořila pouze několik hodin, s jinými se znám déle a jejich životní příběhy znám lépe. Zaměřila jsem se na ženy komunikativnější, o kterých jsem se domnívala, že budou schopny a ochotny o svém životě vyprávět. Vybrala jsem ženy, se kterými se mi v minulosti dobře spolupracovalo a kde jsem předpokládala, že vzájemná důvěra již byla navázána.

„V případě narativního rozhovoru určujeme předmět vyprávění a zároveň se hledá subjekt, u něhož je jistota, že bude schopen vyprávět“ .⁵⁷

Původně jsem plánovala oslovit pouze klientky našeho Intervenčního centra, ale ukázalo se, že většina klientek by pro tento výzkum nebyla vhodná a to z několika důvodů.

Klientky, které se obrátí na Intervenční centrum (případně jsou Intervenčním centrem kontaktovány např. po vykázáni násilného partnera), jsou často velice rozrušené, ne vždy dobře komunikují, někdy jsou nuceny vyhledat odbornou psychologickou pomoc. Jinými slovy jsou v situaci, kdy je prioritou vyřešit akutnější záležitosti a kdy není prostor pro spolupráci tohoto typu (účast ve výzkumu).

Ne všechny klientky, které neřeší momentálně nějaký akutní problém, jsou také ochotny spolupracovat. Je velice časté, že se lidé s podobnými zkušenostmi za to, co prožily, stydí a nechtějí ani po delší době o své minulosti hovořit. Mnoho z nich neustále provází strach a obavy, nechtějí být „označeny“ nebo „nálepkovány“ a mají strach, aby se o jejich trápení nikdo nedozvěděl.

Pokud jsou naše klientky ochotny se mnou komunikovat a sdílet své nejintimnější záležitosti ze svého osobního života, považuji to za velký projev

---

⁵⁷ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál 2005, str. 176

důvěry z jejich strany, kterou bych nerada narušila. Ne každý je natolik vnitřně silný, aby dokázal vyhledat pomoc a navázat spolupráci s odborníky a když už toto udělají, je prioritou jejich život a jejich současná akutní situace. Nebylo by vhodné žádat je v tuto dobu o účast v mém výzkumu.

Proto jsem oslovila klientky, které vyhledaly naši poradnu v době, kdy akutně neřešily strach o svůj život, ale navštívily mě například s dotazy týkajícími se sociální situace, právními záležitostmi nebo se přišly dotázat na záležitosti, které se netýkaly přímo jich, ale např. někoho blízkého. Jednu klientku, která naší pomoc vyhledala v minulosti, jsem kontaktovala sama, protože jsme navázaly velice dobrý vztah a dobře se mi s ní spolupracovalo.

Další účastnicí výzkumu je bývalá kolegyně z mého předchozího zaměstnání, se kterou máme důvěrnější vztah, a která byla velice ochotná mi s výzkumem pomoci.

Jedna žena je klientka azylového domu, která v současné době není DN ohrožena, ale řeší spíše sociální problémy.

Poslední informantkou byla žena, kterou jsem oslovila poté, co jsem si její příběh přečetla na internetu a která mi byla ochotna s výzkumem pomoci.

Nakonec jsem do svého výzkumu zařadila pouze 8 žen, z nichž jedna si na poslední chvíli účast ve výzkumu rozmyslela. **Celkem bylo do průzkumného šetření zařazeno 7 žen.** Informantky byly různého věku, vzdělání a profese.

6.2. Způsob získávání dat

6.2.1. Výzkumné otázky

Na začátku výzkumu jsem si stanovila výzkumné otázky, které mi připadaly podstatné pro účel mého šetření.

Otázka č. 1 Setkala se informantka s domácím násilím jako dítě?

Otázka č. 2 Žije v současné době ve společné domácnosti s násilným partnerem?

Otázka č. 3 Má informantka dítě (děti) a pokud ano, jsou přítomny násilnému chování rodinného příslušníka?

Otázka č. 4 Hovoří s dětmi o tom, co se doma odehrává a vyjádřila se někdy jasně odmítavě k tomuto chování?

6.2.2. Průběh rozhovorů a zpracování získaných dat

Rozhovory se odehrávaly v klidném a pohodlném prostředí sociální poradny. Jednu ženu jsem navštívila v azylovém domě. Snažila jsem se informantky nepřerušovat, nechala jsem je vyprávět v takovém časovém sledu, v jakém uznaly za vhodné. Některé začaly současností, jiné dětstvím. Pokud jsem do vyprávění zasahovala, pak jen v případech, kdy ve vyprávění něco zásadního scházelo, například rodiče, seznámení s partnerem atp.

Klientka, kterou jsem poznala prostřednictvím internetu, mi svůj příběh napsala, následně ale přestala komunikovat. Později mi pouze poslala email, ve kterém mě žádala, abych její příběh v práci nepoužila. To mě velice mrzelo, protože její příběh byl velice zajímavý, ale její rozhodnutí jsem respektovala.

U informantek, které souhlasily s pořízením zvukové nahrávky, jsem použila diktafon. Samotné nahrávání ale z mého pohledu klientky

znervozňovalo a klientky již nevyprávěly tak uvolněné, jako na předchozích konzultacích. Rozhovory trvaly od 90 do 180 minut. Tři klientky se se mnou sešly opakovaně. Rozhovory byly často přerušované, buď z důvodu, že klientky měly s sebou malé děti, které vyžadovaly pozornost, nebo pro rozrušení informantky.

Hned první informantka, paní Jarmila, nesouhlasila s použitím diktafonu. Psala jsem si proto poznámky. Protože měla s sebou malého synka, často se rozhovor přerušoval, následně se muselo opět nějak navázat na to, o čem jsme hovořily a její příběh tak bylo potřeba „poskládat“ tak, aby byl srozumitelný a dalo se v něm dobře orientovat. Pak jsem se sešla s paní Janou a i tento rozhovor jsem musela upravovat. Paní Janu a velkou část jejího příběhu jsem znala již z minulosti, proto by v rozhovoru důležité momenty chyběly a musela jsem tak některé informace, které jsem už znala, doplnit. Paní Kateřina často přerušovala rozhovor z důvodu přítomnosti malé dcerky a paní Věra přeskakovala při vyprávění z dětství do současnosti a od jedné otázky k druhé (a zpět), že i tento rozhovor jsem nakonec přepsala stejným způsobem, jako ty předcházející. Paní Dana byla při vyprávění občas trochu rozrušená a plačtivá, dělala při vyprávění dlouhé pauzy, případně požádala o přestávku na cigaretu, proto jsem nakonec diktafon vypnula a psala si též poznámky.

Z původního záměru pořídit doslovnou transkripci uskutečněných rozhovorů jsem byla tak nucena ustoupit a text jsem nakonec převedla do formy **shrnujícího protokolu**. Ve shrnujícím protokolu se nezachovává celý text, ale vypuštěním nepodstatných, nebo stále se opakujících informací se text zredukuje a sjednotí do obecnějšího celku (Hendl, str. 208-209). Poté, co jsem si poslechla nahrávky a pročetla všechny poznámky a dokumenty, které mi informantky zapůjčily, začala jsem všechna data vyhodnocovat, třídit a porovnávat. Následně je si vše rozdělila do kategorií, které dávaly odpovědi na

mé výzkumné otázky. Ačkoliv bylo mým původním záměrem především hledat odpovědi na předem dané otázky a nalézt společné prvky ve vyprávění zúčastněných informantek, zaujaly mě následně i detaily, které z rozhovorů vyplynuly náhodně, spíše jako vedlejší produkt.

„Interview se nikdy nemá začínat náhle, bez „zahřátí“ informanta. Vždy je třeba věnovat několik úvodních minut běžnému rozhovoru. Například, když se interview uskutečňuje v bytě informanta, výzkumník položí nejprve několik otázek o okolí domu, o zajímavých předmětech, které jsou v bytě, apod. Tím se nastolí raport – příjemné, uvolněné ovzduší, mezi tazatelem a odpovídajícím.“⁵⁸

6.3. Účastnice výzkumného šetření

V této kapitole popisují jednotlivé informantky a jejich příběhy.

6.3.1. Paní Jana

- 52 let, vyučená, prodavačka v pekařství. 1 dospělá dcera, klientka sociální poradny.
- Drobná blondýnka, velmi dobře spolupracující a komunikativní.

S paní Janou se znám ze svého předchozího zaměstnání. Dozvěděla se, že pracuji v Intervenčním centru a přišla zkonzultovat situaci své jediné dcery. Ptala se, jak svou dceru přesvědčit, aby odešla z násilného vztahu. Protože jsme se s paní Janou znaly, věděla jsem, že ona sama má zkušenosti s násilím ve vztahu, protože žije s násilným partnerem již 28 let.

Paní Jana vzpomíná na své dětství jako harmonické a šťastné. S oběma rodiči měla krásný vztah až do jejich smrti, sourozence neměla. Svůj vztah k matce popisuje jako velice silný, s její smrtí (před 8 lety) se doposud

---

⁵⁸ GAVORA,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. s. 164

nevyrovnala. Otec zemřel před 10 lety. Předtím, než potkala manžela, měla jeden vážnější vztah, který ukončila sama pro „rozdílné zájmy“.

S manželem je seznámila kamarádka na zábavě, po roční známosti se vzali. Za dva roky po svatbě se jim narodila dcera. Dle paní Jany měl manžel vždycky agresivní sklony, byl na ní hrubý od počátku vztahu, ale ona si to nepřipouštěla. Na manželovi se jí líbil vzhled, také ho popisuje jako zábavného člověka.

„Vždycky to byl takovej macho, ale já sem to nechtěla vidět. Byl to pěkněj chlap a já jsem byla ráda, že si se mnou začal“

Paní Jana si nevzpomíná, kdy jí manžel poprvé uhodil, jen si vzpomíná, že dostala facku za nějakou „banalitu“. *„Ani se mi neomluvil, jen prásknul dveřma a přišel až ráno. Choval se, jako by se nic nestalo“*. Událost popisuje tak, že byla zděšená a šokovaná, jak manžel neúměrně zareagoval na „nějakou blbost“. Zároveň hledala vinu u sebe a snažila se přijít na to, čím svého muže takto popudila. Protože svého partnera velmi milovala, zůstávala s ním, i když se útoky se stupňovaly a přicházely čím dál častěji. Někdy přemýšlela, zda má smysl ve vztahu pokračovat, ale vzhledem ke svým minimálním životním zkušenostem nebyla schopná nalézt řešení své situace. Nevěděla, kam by šla, neměla vlastní bydlení, rodičům se styděla o chování svého muže říci, nechtěla jim „dělat starost“. Manžel měl navíc období, kdy se ke své ženě choval pozorně a paní Jana vždy uvěřila, že už se násilí z jeho strany nebude opakovat. To, že se „nepoučila“ a vztah neukončila před mnoha lety, si dodnes vyčítá.

Manžel paní Jany býval verbálně i fyzicky agresivní, útoky přicházely nečekaně, někdy měly souvislost s alkoholem, jindy ne. *„On je někdy prostě napumpovanej a čeká na záminku, aby to mohl vyventilovat“*.

Po narození dcery bylo soužití relativně bez problémů. Manželé se z dítěte společně těšili, paní Jana byla doma a manžel byl spokojený, že má vše pod kontrolou. Když se paní Jana vrátila do práce, vrátily se i problémy v soužití. Hádky, vyčítání, facky se začaly objevovat čím dál častěji.

Mladí manželé bydleli v domě u manželových rodičů, kteří obývali přízemí. O tom, že jejich syn svou ženu mlátí, věděli, ale nikdy nezasáhli a ani o tom nemluvili. *„Museli vědět, co se u nás děje, ale nikdy nepřišli a nikdy se neptali.“*

Hádky se často odehrávaly před malou dcerou manželů, která byla i několikrát přítomna útokům na svou matku. K otci má prý přesto velmi blízko, události doma nikdy nekomentovala, matky se nikdy ani v dospělosti nezastala. Dceru otec nikdy neuhodil, ani jí nijak netrestal.

Na otázku, jak dceři vysvětlovala chování svého manžela, nedokázala odpovědět. *„Myslím, že jsem chtěla, aby se to rozmazávalo co nejmíň. Že když o tom nebudu mluvit, problém bude menší a dceru to nebude tolik zatěžovat...“*

Paní Jana se nakonec s manželem rozvedla, ale z majetkových důvodů stále sdílají stejný dům a násilí ze strany ex manžela neskončilo. *„Naposledy mi dal pěstí, protože jsem topila jeho dřevem. Má ho naskládaný na dvorku a já si nesmím vzít ani polínko.“*

Informantka několikrát volala policii, k vykázání ale nikdy nedošlo, policie její problémy bagatelizuje. *„Řekli mi, že si rozkopal svoje dveře a neničí tak cizí majetek a že nemůžou nic dělat.“*

Dcera paní Jany (nyní 24 let) se vyučila kuchařkou a ihned po vyučení si našla partnera a otěhotněla. *„Nikdy nebyla moc chytrá, ale vždycky to byla taková poslušná holčička.“* Dceřin partner momentálně nepracuje a je na RD (vnučce

informantky jsou dnes 3 roky), dcera je zaměstnaná, rodiny se potýká s finančními problémy (exekuce). Dle paní Jany dceřin partner pracovat nechce, její dceru využívá, je na ní hrubý a současně pravidelně konzumuje alkohol a kouří marihuanu (i v přítomnosti jejich dcery). Paní Jana se snaží dceři finančně pomáhat, ale peněz má dcera stále nedostatek. „*Vždycky, když jí dám nějaký peníze, tak jí to R. propije.*“

Dcera prý „*nechce vidět*“, že jí partner využívá, manipuluje s ní a omezuje v kontaktech s okolím. Údajně jí v minulosti i uhodil. Svou partnerku využívá a omezuje její kontakty s matkou, protože ví, že ho paní Jana nemá ráda. Taktéž se snaží bránit styku své dcery s babičkou (informantkou). Dcera s paní Janou dokonce v minulosti na rok přestala komunikovat, protože se jí údajně „*pletla do života*“. I z tohoto důvodu se dnes vídají velmi málo.

6.3.2. Paní Věra

- 35 let, vyučená, prodavačka v potravinách. 2 dcery, klientka sociální poradny.
- Drobná blondýnka, velice hovorná. Během rozhovoru často přeskakuje z minulosti do přítomnosti a zpět, některé pasáže jí rozbřečí, takže má rozmazané oči, které měla velmi silně namalované.
- Sociální poradnu navštívila po doporučení od zaměstnankyně OSPOD, když byla hlásit napadení manželem.

Paní Věra je vdaná 15 let. Manžel byl její první vážná známost, seznámili se v době, kdy bylo paní Věře 18 let, vzali se o dva roky později. „*Než jsme se vzali, bylo to dobrý. Jako vzteklej byl vždycky, ale nebylo to takový*“.

Manžel jí již od počátku manželství slovně i fyzicky napadá, poprvé jí uhodil v době, kdy byla těhotná s jejich první dcerou. Tehdy se odstěhovala k matce, ale nakonec partnerovi odpustila, nechala se přesvědčit, že už se to

nebude opakovat a vrátila se zpět do jejich společného bytu. Po několika měsících manžel opět začal paní Věru napadat (verbálně i fyzicky). Ke slovnímu napadání, urážení a ponižování docházelo několikrát týdně, fyzické útoky (facky, strkance) přicházely s odstupem několika měsíců. Zpočátku se manžel za své chování omlouval a sliboval, že se změní, později už ani to ne. Po několika letech se narodila ještě mladší dcera, manželství ale nebylo spokojené.

Partneři se začali odcizovat, postupem času se manžel odstěhoval do svého pokoje, který si zamyká. Problémy v manželství to nevyřešilo. Poslední napadení, kdy jí manžel udeřil pěstí do břicha, se paní Věra rozhodla hlásit na policii. Navštívila i lékaře a nechala si vše napsat do zprávy. Manžel útoky popírá, dle klientky je zdatný manipulát, který na své okolí působí velmi dobře. Ačkoliv má slušný příjem, nedává jí peníze na výživu dětí. Argumentuje tím, že platí nájem a půjčku. Paní Věra si musí občas půjčovat peníze od kolegyň z práce, protože ze svého příjmu (10 000,-Kč čistého) neuhradí všechny nutné výdaje. *„Furt říká, že platí nájem a že další peníze nedá. Přitom беру deset tisíc a všechno platim ze svého“.*

Paní Věra si stěžuje na to, že manžel fyzicky trestá i dcery. Mladší dcera má z otce strach, což se projevuje tím, že všechny „špatné“ zprávy sděluje jen matce a prosí ji, aby o nich otci neříkala. V poslední době se v noci několikrát pomočila. Většinou nechce s otcem trávit volný čas, ale pokud k němu jde sestra, nechce zůstat doma a jde taky.

Obě dcery mají problémy s chováním i prospěchem, s matkou navštěvují Středisko výchovné péče. Otec s dcerami podle informantky manipuluje, kupuje jim dražší dárky a dcery příležitostně matku vydírají, že po rozvodu, který plánuje, půjdou k otci (v případě, že jim matka s něčím nechce vyhovět).

Matka s dcerami o otcově chování moc nemluví, protože dle jejího názoru vidí, jak se projevuje a mohou si tak udělat obrázek samy. Na druhou stranu si je vědoma toho, že prostředí, ve kterém dcery vyrůstají, není ideální a jejich problémové chování si vysvětluje právě špatným rodinným zázemím a ne úplně ideální finanční situací.

„Aby jim koupil boty, to ne, to sou pořád jen nějaký blbosti. Prej jim zavedl spoření, ale já z toho nevidím ani korunu, že prej bych to hned rozfrcala.“

Informantka vyrostla bez otce, matka jí zemřela před 3 lety. Svě dětství hodnotí jako „pěkný“. Vadil jí spíše materiální nedostatek, matky prý byla „moc hodná“, věnovala se jí, měly spolu hezký vztah. Nevzpomíná si, že by matka měla nějakou známost. Otec jí, dle jejích slov „velmi chyběl“, spolužákům záviděla, že měli tátu a ona ne.

Z rozhovoru nakonec vyplyne, že si manžel našel milenkou, což mu paní Věra nedokáže, na rozdíl od jeho agresivního chování, odpustit. Jakmile přišla řeč na milenkou manžela, už se paní Dana k původnímu tématu nevrátila. Hovořila nejvíce o tom, jak tráví s milenkou čas, kam ji všude bere s sebou (a kam jí nikdy nevzal), působí dojmem, že se cítí podvedená. Celé manželství mu dokázala odpouštět napadání, urážení a vulgární nadávky, vše mu tolerovala, přesto si manžel našel někoho jiného. Manžel jí sdělil, že má v úmyslu se rozvést a bydlet s jinou ženou. Oznamil jí, že bude žádat střídavou péči na dcery.

6.3.3. Paní Jarmila

- 39 let, vyučená, na RD. 2 synové (3 a 10 let). Odmítla pořízení zvukového záznamu. Musela jsem jí opakovaně ujistit, že v práci nebude použito její jméno.

- Drobná žena s kratšími vlasy, působí velmi unaveně, během rozhovoru chvílemi pláče.
- Má s sebou mladšího syna, rozhovor je často přerušován.
- Paní Jarmila je ze všech informantek nejméně komunikativní, stále ale ochotná podělit se o své prožitky, o kterých si nemá s kým promluvit, protože nemá žádnou osobou, kterou by mohla nazvat blízkou.

Paní Jarmila navštívila během posledního roku opakovaně sociální poradnu. Zhruba před rokem opustila násilného partnera (manžela), který udržoval poměr s několika dalšími ženami, nutil jí opakovaně k sexu a různým sexuálním praktikám, které se jí nelíbily. Bývalý manžel, ač většinou pobývá u rodičů nebo různých přítelkyň, stále navštěvuje společný dům. Přichází bez ohlášení, někdy v noci, někdy paní Jarmilu přesvědčuje, aby se spolu zase usmířili, jindy je agresivní a přichází vyvolat konflikt.

Seznámili se v době, kdy paní Jarmila procházela rozvodovým řízením se svým prvním manželem, s nímž měla tehdy pětiletého syna. Byla překvapená, že měl tento muž o ní zájem, nevěřila, že jako rozvedená s dítětem bude mít ještě šanci na normální partnerský život. Měla radost, když jí partner po několika měsících známosti řekl, že by s ní chtěl mít dítě. Vzali se a plánovali společnou budoucnost. Paní Jarmila otěhotněla a narodil se jim syn.

Po nějakém čase se začaly objevovat problémy v soužití. Manžel si stěžoval na nedostatek pozornosti ve vztahu, začal vysedávat v restauracích a hodně pil i doma.

„Chtěl mě mít jenom pro sebe“.

Především po požití alkoholu začal být manžel na paní Jarmilu hrubý. Vyčítal jí, že mu nedokáže vyhovět v sexu tak, jak on by si přál. Často vyžadoval sexuální praktiky, které odmítala, jednou přivedl i další ženu na

společné intimní chvíle. Paní Jarmila přesto nechtěla manžela opustit a chtěla udržet rodinu pohromadě. Manžel ale býval doma stále méně, a když přišel, byl opilý. Rozhodla se podat žádost o rozvod, s čímž ale manžel nesouhlasil.

Manželství bylo rozvedeno, život se ale paní Jarmile nijak nezjednodušil. S exmanželem stále nejsou majetkově vypořádání, paní Jarmila je na rodičovské dovolené a vzhledem k financím je stále nucena bydlet ve společném domě, který se nedaří prodat. Dle paní Jarmily se bývalý manžel dostatečně nesnaží a je rád, že se dům neprodal, protože jí tak stále může kontrolovat a obtěžovat. Často jí navštěvuje bez ohlášení, bere si syna, kdy uzná za vhodné, telefonuje, posílá i 20 zpráv denně, vyhrožuje jí vystěhováním. Syn je, dle jejího názoru, často plačtivý, a i když má otce rád, jeho návštěvy, kdy je často opilý, nese velmi špatně. Bývalý manžel údajně pod vlivem alkoholu i řídí.

Informantka se snažila upozornit na jeho chování OSPOD, údajně to ale nikoho nezajímá a otec má právo na styk s dítětem. Bohužel paní Jarmila u rozvodu souhlasila s tím, že si manžel může brát syna kdykoli, kdy bude chtít. Obrátila se proto na soud, aby byl syn svěřen výhradně do její péče a aby byl styk syna s otcem nějak jasněji upraven.

Když jsem paní Jarmilu požádala, aby hovořila o svém dětství, sdělila mi, že *„by takový dětství nikomu nepřála“*. Rodiče se často hádali, oba rodiče pili alkohol. Paní Jarmila se často musela starat o své dva mladší sourozence, protože matka byla *„někde pryč“*. Otec děti často fyzicky trestal, hlavně mladší bratry. Paní Jarmila cítí vinu za to, že se jich nikdy nezastala a otci v jeho chování nezabránila. *„Bála sem se, že by mě taky zbil“*. Matka dětem údajně několikrát vyčetla, že jí zkazily život.

S dětmi o chování otce moc nemluví. Starší syn jí je ale oporou, snaží se jí pomáhat, a když pláče, utěšuje jí. Paní Jarmila se stydí, že nedokáže svým dětem dát pocit bezpečí a že se role otočily: „*Měla bych utěšovat já jeho*“.

6.3.4. Paní Dana

- 68 let, SŠ, důchodkyně. 2 dospělé dcery, klientka IC.

Paní Dana je menší postavy, velmi štíhlá, působí unaveným dojmem. V násilném vztahu žila 32 let. Vypadá však o poznání lépe, než při našem prvním setkání. Stále navštěvuje psychologa, hůře spí a bere antidepresiva, cítí se však lépe. Má velkou oporu ve svých dospělých dcerách. Rozhovor jsme několikrát přerušily kvůli pauze na cigaretu, paní Dana kouří cca 40 cigaret denně. Během vyprávění má slzy v očích, opakovaně poukazuje na svou „*hloupost*“ a neschopnost opustit svého muže, který jí více než 30 let týral. Stydí se za to, co prožila a vyčítá si, že nechala v takové atmosféře vyrůstat své dcery.

„Několikrát mě prosily, abych od manžela odešla. Nevěděla jsem, kam bysme šly, neměla jsem nikoho.“

Do IC přišla poprvé po vykázaní partnera ze společného obydlí, v doprovodu dcery. Kontaktovala jsem jí opět po cca 6 měsících a požádala jí o účast v mém výzkumu. Nechala si čas na rozmyšlení, s účastí nakonec souhlasila. Manželství bylo v té době v rozvodovém řízení, manžel bydlí momentálně u své matky na severu Čech. Byt je její, proto měla situaci méně komplikovanou, než jiné ženy, které odcházejí do azylových domů či podnájmnů.

S panem Miroslavem se paní Dana seznámila rok po rozvodu s prvním manželem, z předchozího vztahu měla dvě dcery (tehdy 12 a 14 let). Bývalý manžel rodinu opustil kvůli jiné ženě, o děti po rozvodu nejevil zájem.

Miroslav byl zpočátku velice pozorný, pomáhal v domácnosti, kupoval jí květiny, choval se k ní velice hezky. Paní Dana byla, dle svých slov, chováním pana Miroslava okouzlena, protože se nikdy předtím nesetkala s nikým, kdo by se k ní choval tak hezky. Občas se v jeho chování objevilo něco, co paní Danu zarazilo, nepřikládala tomu ale velký význam, protože vztah byl jinak „téměř bez mráček“.

„Někdy reagoval moc prudce, tehdy ale nekřičel na mě ani na děti, ale třeba na paní na poště.“

Vzali se asi po roce vztahu. Dcery nového partnera své matky přijaly dobře.

„Jemu záleželo na tom, aby si je získal, choval se k nim hezky, kupoval jim dárky.... holky mi to přály.“

Později se u Miroslava začaly projevovat majetnické tendence a žárlivost. Bylo to zpočátku nenápadné, žárlivé poznámky byly podávány jako vtip:

„No ty ses vyfikla, kdo ví, co tam na tebe čeká za frajera“.

Postupem času ale manžel začal paní Daně péči o zevnějšek vyčítat s tím, že „vypadá jako ku.va“ a že chodí „nahánět chlapy“. Paní Dana se postupem času přestala stýkat s přáteli, aby „byl doma klid“. Také se svou sestrou a rodiči styky velmi omezila, protože manžel se sice na návštěvách „choval slušně“, po návratu z návštěvy ale dělal scény, o rodičích mluvil pohrdavě a doma bylo „dusno“.

Zhruba 2 roky po svatbě manžel paní Danu prvně uhodil. V té době neměl zaměstnání, býval podrážděný, špatně nesl, že je doma, zatímco jeho žena byla v práci. V tomto období ale bylo konfliktů mnoho, většinou se týkaly údajných

milenců paní Dany, ačkoliv dle svých slov nikdy svého muže nepodvedla. I když se snažila chodit domů co nejdříve z práce a nedávat manželovi důvod ke konfliktům, situace byla čím dál napjatější. Manžel jí neustále obviňoval z nevěry, vymýšlel různé konstrukce, kde a kdy mu byla manželka nevěrná, prohlížel jí věci, kabelku....

Jednou paní Dana volala policii, která napadení vyřešila domluvou, manžel se ale choval dál násilnický, děti se ho bály a prosily matku, aby vztah ukončila.

Manžel se po hádkách a útocích často omlouval, říkal paní Daně, že nikoho jiného nemá, že žije jen pro ně a snažil se obhájit své agresivní výpady tím, že ho žena vyprovokovala.

„To už jsem i věděla, že se to nezmění. Nevím, na co sem čekala....“

Sílu na to manžela opustit našla až po dlouhých 30 letech, když byl po dalším zásahu policie vykázán ze společného obydlí. Společně s pracovníci Intervenčního centra podala žádost o předběžné opatření, které soud vyhověl a vykázání prodloužil. Současně podala paní Dana žádost o rozvod. Po celou dobu jí pomáhaly dcery, doprovázely jí na schůzky k právničce, na soud atd. Cítí v nich velkou oporu.

„Bez nich bych to nezvládla.“

O svém dětství informantka moc nemluví, popisuje ho jako „pěkné“. Rodiče se občas pohádali, ale měli prý k sobě pěkný vztah. Paní Dana má ještě dva bratry. Nemá pocit, že by byl některý z rodičů výrazně dominantní, jako děti nebyly moc fyzicky trestány.

„Občas jsme dostaly přes prdel, jako každý dítě“.

Starší dcera paní Dany je 2 roky rozvedená. Matce si často stěžovala, že manžel vyhledává jiné ženy, nakonec s jednou milenkou zůstal a dcera požádala o rozvod. Mladší dcera je vdaná a údajně „celkem spokojená“.

6.3.5. Paní Kateřina

- 32 let, SŠ, nezaměstnaná po RD. 1 dcera (4 roky), partner ve výkonu trestu. Momentálně žije v azylovém domě pro matky s dětmi.
- Drobná žena, sportovněji oblečená s nakrátko střiženými vlasy. Během rozhovoru dohlíží na malou dcerku, občas je nutné vyprávění přerušit.

S informantkou mě zkontaktovala kolegyně z azylového domu, se kterým naše IC spolupracuje. Rozhovor proběhl v azylovém domě, kde paní Kateřina žije se svou čtyřletou dcerou.

Paní Kateřina vyrůstala s matkou a mladší sestrou, otec se o ně nezajímal a většinou ani neplatil. Matka měla po rozvodu další dva partnery. První údajně celou rodinu terorizoval, byl přehnaný puntičkář, doma muselo být po jeho. Nikdy paní Kateřinu neuhodil, ale dle jejích slov se ho ona, matka i její sestry bály. V té době jí bylo asi 9 let.

„Vždycky dělal dusno. Když nebyly věci v ledničce srovnány, nadával mámě, že je prase a špína.“

Matka se nikdy partnerovi nepostavila, což jí paní Kateřina dlouho zablývala. Doma začalo docházet stále častěji ke konfliktům, mezi dospívajícími dcerami a otčímem, který je označoval za „nevychovaný spratky“.

„Říkala nám, že to s náma myslí dobře a všechno mu vždycky odkejovala. Asi se bála, že bude zase na všechno sama.“

Matčin přítel po zhruba 3 letech rodinu opustil kvůli jiné ženě.

Pak byla matka několik let sama a následně si našla partnera, který byl „v pohodě“. Vztah ale také nevydržel. Důvody paní Kateřina nezná, matka o tom odmítala mluvit. Údajně se po odchodu partnera zhroutila.

Paní Kateřina se vyučila prodavačkou, první vážnější vztah měla zhruba v 16 letech. Následně měla několik krátkodobých vztahů. Vztahy dle jejích slov nikdy nevydržely, protože se nechtěla vázat, nechtěla, aby jí někdo říkal, co smí a nesmí, měla problémy s důvěrou. Užívala si také finanční nezávislosti, kterou měla po nástupu do práce.

„Nesnášela sem, když mě někdo kontroloval a říkal mi, co mám a nemám dělat.“

Ve 20 letech se seznámila s mužem o pět let starším, se kterým začala po několika měsících známosti bydlet. Soužití hodnotí paní Kateřina jako stabilní, občas se objevily nějaké hádky, ale jinak byla s partnerem spokojená.

„Cítila jsem v něm oporu, jakou jsem nikdy předtím neměla. Konečně jsem měla možnost mít svou fungující rodinu“.

Po necelých dvou letech se jim narodila dcera. Bohužel partner začal hrát automaty, které ho přivedly do dluhů, které splácel tak, že si dělal další dluhy. Doma býval podrážděný, slovně agresivní. Paní Kateřina neznala důvod jeho nálad. Když v domácnosti začaly mizet věci, dozvěděla se paní Kateřina o partnerově závislosti.

„Prodal dětem kola, prodal televizi, všude něco dlužil.“

Partner byl nakonec odsouzen za majetkovou trestnou činnost, v současné době je ve výkonu trestu. Kvůli finančním problémům přišli o byt a paní Kateřina musela jít s dcerou do azylového domu. Na partnera čeká a je ochotná s ním nadále sdílet budoucnost, pokud se bude léčit.

Dceři paní Kateřina řekla, že „tatínek na delší dobu odjel, že je má rád a brzy zase přijede“.

6.3.6. Paní Marcela

- 42 let, SŠ, státní úřednice.1 dcera, klientka sociální poradny. Žije s manželem a dcerou v domě u rodičů, kde mají samostatnou bytovou jednotku.
- Komunikativní, příjemná mladá žena, pěstěného zevnějšku.

Když hovoří o svém dětství, popisuje ho jako „normální“, „ani dobré, ani špatné“. Zároveň dodává, že je její matka hodně přizpůsobivá a v manželství toho musela hodně vydržet. Otce hodnotí jako „despotu“, který navenek před okolím působí sympatickým dojmem. Potrpí si, aby věci měly svůj řád. Je pracovitý, nechodí do hospody, nekouří, zdánlivě vzbuzuje dojem dokonalého manžela a otce.

„Otec byl voják z povolání a doma zaváděl pořádky, který by každé nevydržel. Věděla jsem, že hned jak budu plnoletá, odstěhuju se od nich“.

Na stěhování nedošlo, protože paní Marcela v 18 letech otěhotněla se svým tehdejším přítelem a protože rodiče měli velký dům, zůstali s manželem i po svatbě bydlet u rodičů. Manžel si s jejím otcem rozuměl, společně zrekonstruovali dům a měli tak svůj byt se samostatným vchodem.

Soužití nebylo moc spokojené. Manžel jí ponižoval a urážel, kritizoval za maličkosti a za to, jak vypadá. Urážel jí i před přáteli a později i před rodiči. Ačkoliv se snažila dělat vše tak, jak si přál, aby bylo soužití lepší, důvody ke kritizování si manžel vždy našel. Rodiče věděli, že jejich dcera není šťastná a že se trápí, matka jí ale vždy řekla, že to musí vydržet.

Podle otce dcera neměla důvod ke stížnostem.

Paní Marcela se ale začala manželovi vzpírat a pohrozila mu rozvodem, čemuž se prý manžel vysmál.

„Říkal, že bez něj budu nula a že si zažádá o syna do vlastní péče.“

Bála se, že by o syna přišla a snažila se to dále vydržet. Po několika dalších letech se rozhodla podat žádost o rozvod. V této chvíli, kdy potřebovala psychickou oporu, jí zradili vlastní rodiče. Argumentovali tím, že se u nich nikdy nikdo nerozváděl. Uznali sice, že manžel nebyl zrovna ohleduplný partner, ale prý by měla být vděčná, že je to slušný člověk, který je živí, nepije a „nechodí za ženskejma“.

„Otec mi řekl, že jestli se rozvedem, můžu si sbalit věci.“

Poté navštívila paní Marcela sociální poradnu, aby se informovala o svých možnostech, především jí zajímalo, jak získat vlastní bydlení. Bohužel je ve špatné situaci, kdy nemá ušetřeny žádné peníze, nemá moc vysoký plat a kromě azylového domu se nenabízí žádné řešení, jak odejít ze vztahu s manželem.

S dcerou o chování manžela nemluví, protože je „ještě malá“. Paní Marcela věří, že „než jí to začne docházet“, budou již spolu bydlet bez manžela.

6.3.7. Paní Lenka

- 28 let, klientka sociální poradny, SŠ, operátorka. 2 děti (6 a 8 let). Žije s manželem a dětmi ve společné domácnosti.

Vyšší žena s dlouhými vlasy, přírodnější vizáže (žádný make up, doplňky, šperky), velice komunikativní a vstřícná. Na první pohled působí dojmem

vyrovnané a sebevědomé ženy. Je ze všech informantek nejvíce sdílná, dokáže hovořit o svých pocitech do detailů, ačkoliv je patrné, že to pro ní není vůbec snadné.

Paní Lenka je klientka sociální poradny, kterou jsem kontaktovala osobně zhruba půl roku poté, co vyhledala našich služeb sociálního poradenství

Narodila se jako prostřední dítě, má mladšího a staršího bratra. Otec pracoval jako horník, matka byla v domácnosti. Otec byl velmi impulzivní, cholerický člověk, který měl buď velmi dobrou náladu „*a byla sranda*“ nebo byl vzteklý a doma se chodilo po špičkách. Paní Lenka si nevzpomíná, že by ji kdy otec uhodil, ale vždy se otce a jeho prudkých reakcí bála. Když spal doma po noční směně, muselo se doma šeptat, aby byl klid. Otec velice těžce snášel, pokud byl probuzen a doma pak vznikaly hádky mezi matkou a otcem. U otce se projevovali žárlivecké tendence, byl vůči matce podezřívavý (dle informantky až „*paranoidní*“), dokonce prý matku obvinil, že mu namíchala jed do pití, „*aby se ho zbavila*“. Matka se otce bála a dělala vše proto, aby doma nebyly hádky a aby případným konfliktům s otcem předcházela.

Otec byl „*živitel*“, matka nepracovala, tak se vše doma podřizovalo jemu. Ten navíc holdoval alkoholu a svou vášeň pro návštěvu restaurací obhajoval tak, že „*vydělává víc, než kdo jiný*“, tak má právo si taky povyrazit. Někdy se otec vracel domů opilý a záleželo, v jaké náladě přijde. Paní Lenka vzpomíná na otce jako na člověka, který jí neustále kritizoval a zesměšňoval. Vadilo mu, jak vypadá, s kým se přátelí, často jí nadával (kozy, škaredo škaredá, tele atp.). Preferoval staršího bratra, svého nejstaršího syna. K mladšímu bratrovi se choval ještě hůř, než k dceři, protože bratr byl chronicky nemocný (průduškové astma) a otec těžce snášel jeho záchvaty a časté pobyty v nemocnici.

„Tomu zase nadával do chcípáků, případně na něj pokřikoval, že už mu dávno měl dát polštář na hlavu a měli by klid oba.“

Otec měl dle paní Lenky i světlé chvílky.

„Bral mě na houby, toulali jsme se spolu lesem, to jsem měla ráda. Taky hezky kreslil. To jsem po něm podědila.“

Paní Lenka se hodnotí se jako velice tvořivá, ráda kreslí a vyrábí šperky. Podle jejího názoru měl otec jí i nejmladšího syna rád, ale nedokázal ovládnout svojí prudkou povahu a u bratrových záchvatů se nedokázal srovnat s bezmocí, kterou pociťoval, když se jeho syn dusil. Ventiloval to vztekem, který namířil proti všem členům rodiny.

Paní Lenka se dle svých slov otci celý život snažila ukázat, že není tak k ničemu, jak jí on vidí. I když se s otcem nestýkají, pořád se snaží v něčem být dobrá a něco dokázat, ukázat mu, že se v ní mýlil. Ačkoliv působí vyrovnaně, hodnotí se jako osoba nevyrovnaná, která se těžko rozhoduje, trpí nízkým sebevědomím a hodně o sobě pochybuje.

„Celej život čekám na otcovu pochvalu, potřebuju slyšet, že nejsem tak marná.“

Paní Lenka studovala střední školu, rodiče se v jejích 17 letech rozvedli kvůli alkoholismu otce a otec se odstěhoval. Od té doby se nestýkají. Otec nejeví zájem o žádné ze svých dětí.

Po dokončení SŠ potkala informantka muže, kterého si brzy po seznámení vzala. Podle svých slov toužila po harmonické rodině a věřila, že se jí povede takovou rodinu založit. Záhy po svatbě ale manžel změnil své chování a to, co se zpočátku jevílo jako pozornost, jí po nějaké době začalo obtěžovat. Manžel jí každé ráno doprovázel do práce a z práce jí vyzvedával, pokud mu to

umožňovaly směny. Doprovázel jí i na nákupy a ke kadeřnici. Začal jí rozmlouvat setkávání s přáteli.

„Nebude nám líp, když zůstaneš doma a uděláme si spolu hezký večer?“

Informantka toto zpočátku brala jako projevy lásky ze strany partnera, ale postupně jí začali chybět přátelé a společenský život. Manžel své chování k paní Lence časem změnil, nedokázal jí polichotit, pochválit jí. Naopak často kritizoval její vzhled, urážel jí, že je hloupá a ničemu nerozumí.

„Byla jsem na to zvyklá od otce, myslela jsem si, že má manžel pravdu. Nevěřila jsem si, připadala jsem si nemožná“.

Po roce vztahu paní Lenka otěhotněla, narodila se jim dcera. Manželovi vyhovovalo, že byla paní Lenka doma na mateřské dovolené, protože tím značně omezila kontakt s přáteli a zcela přerušila setkávání s kolegy z práce. Po dvou letech se jim narodil syn. Paní Lenka hodnotí toto období, kdy byla doma s dětmi, jako *„na jednu stranu pěkný, ale jinak hodně náročný období“*. Manžel v tuto dobu dohlížel na výdaje domácnosti, paní Lenka neměla žádné peníze pro sebe, o vše si musela říkat. Pokud žádala další peníze, bylo jí vytýkáno, že neumí hospodařit.

Po návratu do práce se chování manžela ještě zhoršilo. Začal sledovat, zda chodí domů z práce včas, jak se do práce obléká, často jí do zaměstnání telefonoval. Paní Lenka měla kvůli jeho chování v práci problémy.

„Byl jako magor“.

Informantce se v zaměstnání líbilo, oblíbila si kolektiv, a když jí kolegové pozvali po práci na skleničku do nedaleké kavárny, neodmítla. Manželovi zavolala domů, že se zdrží, což prý přijal bez problému. Alespoň se to tak

jevilo v telefonu. Ačkoliv se paní Lenka nezdržela dlouho, manžel byl po jejím návratu domů nepřičetný.

„Nadával mi do kurev a vyhazoval mě z bytu. Děti spaly, tak jsem se snažila ho uklidnit, aby je neovzbudil. Taký sem se bála, že to uslyší sousedi.“

Paní Lenka se snažila manžela uklidnit, to ho ale ještě více rozlítlo, chytil ji za ruku a zkroutil jí ruku za záda. Při přetahování s ní hodil o zeď a následně jí udeřil pěstí.

„Pak se úplně uklidnil, oblékl se a odešel z bytu, jako by se nic nestalo“.

V této době začala paní Lenka uvažovat o rozvodu. Stále ještě pochybovala, zda manžela k jeho jednání neprovokuje, její přátelé jí ale přesvědčovali, že manžel překročil únosnou hranici a že by ho měla opustit. Nikdo z nich jí ale nebyl schopen poradit, kam by mohla jít a jak zvládnout finanční situaci, pokud by zůstala s dětmi sama. Bála se, že rozpadem rodiny o děti přijde. Cítila, že nemá nikoho, komu by se mohla svěřit, cítila se v pasti. Ačkoli jí manžel už nikdy fyzicky nenapadl, přesto doma nadále uplatňoval svou moc, kontroloval jí věci, hlídal finance.

S dětmi chování manžela neprobírá, protože se bojí, že by manželovi vše řekly a „věci by byly jen horší“. O chování manžela vědí, bývají většinou doma, když „ho to popadne“. O fyzickém napadení údajně nevědí.

Zhruba v této době vyhledala paní Lenka naší sociální poradnu. Nebyla úplně rozhodnutá od manžela odejít, protože by mohla jít „leďa do horšího“, čímž měla na mysli některý z azylových domů. Na placení pronájmu neměla finance. Chtěla také vědět, jaké měla šance získat po případném rozvodu děti do své péče.

Nyní, půl roku po své návštěvě, se dle svých slov „*nikam nepohnula*“. Pro svou současnou situaci nevidí řešení, proto s manželem zůstává.

7. Vyhodnocení rozhovorů

Vyhodnocení šetření pro lepší přehlednost uvádím v tabulkách, které jsem pojmenovala podle výzkumných otázek.

Tabulka č. 1 se týká dětství informantek a jejich zkušeností s násilím v rodině v dětství a v období dospívání.

Tabulka č. 2 obsahuje informace o současném partnerském vztahu informantek a přítomnosti násilí ve vztahu.

Tabulka č. 3 se týká dětí informantek.

Tabulka č. 4 se týká komunikace s nezletilými dětmi o probíhajícím násilném chování(verbálním či fyzickým) v rodině.

Tabulka č. 1 Setkala se informantka s domácím násilím jako dítě?

Paní Jana	Své dětství popisuje jako harmonické a šťastné. S rodiči měla blízký vztah. Zkušenost s jakoukoliv formou násilí z dětství nemá.
Paní Věra	Vyrostla v neúplné rodině bez otce. S matkou měla dobrý vztah, dětství hodnotí jako „ <i>pěkný</i> “, kromě finanční situace rodiny.

Paní Jarmila	O svém dětství hovoří tak, že by „by takový dětství nikomu nepřála“. Rodiče pili alkohol a často se hádali. Paní J. se často musela starat o své dva mladší sourozence. Otec děti často fyzicky trestal. Matka dětem údajně několikrát vyčetla, že jí zkazily život.
Paní Dana	O dětství se vyjádřila jen stručně, že bylo pěkný, přítomnost násilí ze strany rodinného příslušníka neudává.
Paní Kateřina	Vyrostla bez vlastního otce, který o ní a sestru neprojevoval zájem. Jeden z matčiných partnerů rodinu „terorizoval“, matka i dcery se ho bály. Otčím nakonec rodinu opustil.
Paní Marcela	Dětství, popisuje jako „normální“, „ani dobré, ani špatné“. Zároveň dodává, že je její matka hodně přizpůsobivá a v manželství toho musela hodně vydržet. Otce hodnotí jako „despotu“, který navenek před okolím působí sympatickým dojmem.
Paní Lenka	Dětství nepopisuje jako spokojené. Otec pil, býval náladový, vše se mu podřizovalo. Trpěl žárliveckými bludy, doma se muselo chodit po špičkách. Svou manželku(matku paní Lenky) i děti často urážel a zesměšňoval, nezvládal své emoce, rodinu později opustil.

Z odpovědí vyplývá, že většina informantek neměla stabilní rodinné zázemí a spokojené dětství.

Tabulka č. 2 Žije v současné době ve společné domácnosti s násilným partnerem?

Paní Jana	Stále žije v jednom domě se svým bývalým manželem (ze sociálních důvodů), který se vůči ní projevuje agresivně.
Paní Věra	Stále žije v bytě s manželem, který bývá agresivní (verbálně i fyzicky). Manžel hovoří poslední dobou o rozvodu, rád by odešel k nové partnerce. Vyhrožuje tím, že zažádá o svěřeni jejich dvou dcer do vlastní péče.
Paní Jarmila	Stále ještě žije v domě, který obývala společně s manželem. Z důvodu nevyřešených majetkových vztahů nemá kam odejít, bývalý manžel jí stále neohlášeně navštěvuje a obtěžuje.
Paní Dana	Rozvedla se a v současné době žije sama.
Paní Kateřina	V současné době žije v azylovém domě. Partner je ve výkonu trestu pro majetkovou trestnou činnost. Paní Kateřina plánuje společnou budoucnost se svým partnerem.
Paní Marcela	Stále žije se svým partnerem, protože nemá ani podporu rodičů, ani finance, aby se osamostatnila a mohla se s dcerou odstěhovat.
Paní Lenka	Stále žije se svým násilným partnerem. Uvažuje sice o tom, že ho opustí, potýká se však s finančními problémy a nemá na vlastní bydlení finance.

Přestože všechny informantky vyhledaly odbornou pomoc IC nebo nějaké sociální poradny (např. v azylovém domě nebo v organizacích pomáhajících obětem trestných činů), většina z nich zůstává v násilném vztahu nebo alespoň žije ve stejné domácnosti s násilným partnerem. Zůstávají, ačkoli nepovažují chování svých partnerů za přijatelnou normu chování, a to především ze socioekonomických důvodů. Pouze paní Kateřina a Dana nežijí s násilným partnerem ve společné domácnosti a ani neobývají společnou nemovitost. Ženy, které získají náhled na chování svého partnera, jsou stále v menšině a odbornou pomoc vyhledá pouze několik z nich. Stejně tak jen malá část týraných žen svého násilného partnera opustí. Zde je velice dobře patrné, jak složité je pro týrané ženy začít nový život, jak je řešení dlouhodobé a náročné.

Tabulka č. 3 Má informantka dítě (děti) a pokud ano, jsou přítomny násilnému chování rodinného příslušníka?

Paní Jana	Dnes dospělá dcera paní Jany bývala jako dítě svědkem agresivního chování svého otce. Její dcera také vyrůstá v prostředí, kde se otec projevuje násilnický vůči matce.
Paní Věra	Její dvě dcery několikrát viděly otce, jak matku napadl a často jsou přítomny, když je otec verbálně i fyzicky agresivní vůči matce. Otec bývá násilnický i vůči nim.
Paní Jarmila	Má dva syny, oba bývají přítomni, když se bývalý manžel příležitostně objeví a napadá matku. Často bývá opilý. Někdy pod vlivem alkoholu i řídí, a to i když má v autě mladšího syna paní Jarmily.

Paní Dana	Její dnes už dospělé dcery bývaly přítomny při útocích nevlastního otce na jejich matku, útoky bývaly fyzické i psychické, někdy mimořádně brutální.
Paní Kateřina	V době dospívání žila paní Kateřina se sestrou a matkou s otčímem, který je kontroloval, omezoval jim finanční zdroje, býval slovně agresivní. Ženy z něj měly strach.
Paní Marcela	Paní Marcela žije se svým manželem ve společné domácnosti a jejich dvě bývaly přítomny, když jí manžel ponižuje a uráží.
Paní Lenka	Žije ve společné domácnosti s manželem a dětmi, které bývaly přítomny, když jí manžel verbálně i napadá. Děti údajně nevědí, že došlo k fyzickému napadení, protože v tu dobu spaly.

Tabulka č. 4 Hovoří s dětmi o tom, co se doma odehrává a vyjádřila se někdy jasně odmítavě k tomuto chování?

Paní Jana	S dcerou o chování svého manžela nikdy nemluvila.
Paní Věra	S dcerami chování manžela neprobírá, údajně to vidí a vědí, že jeho chování není v pořádku.
Paní Jarmila	Se syny o chování bývalého manžela nemluví. Starší syn se někdy ptá, proč „nejdou jinam“.

Paní Dana	Dcery byly už dospívající, když doma docházelo k největším útokům. S matkou o chování otčima několikrát hovořily a přemlouvaly jí, aby od něj odešla. Matka se dnes za své chování stydí a je jí líto, čemu dcery vystavovala.
Paní Kateřina	V současné době žije v azylovém domě bez partnera.
Paní Marcela	S dětmi chování manžela nerozebírá.
Paní Lenka	S dětmi o chování manžela nehovoří.

Poslední tabulka odpovídá na výzkumnou otázku, zda je násilí v rodině vícegenerační záležitostí a zde se jedná o opakovaný problém u více rodinných příslušníků. Používám termín „ohrožené osoby“, nikoliv „oběti násilí“. **Níže uvedené informace v podstatě odpovídají na hlavní otázku výzkumného šetření, která se týká opakovaného násilí v rodině.**

Tabulka č. 5 Opakované násilí v rodině

Paní Jana	Paní Jana je ohroženou osobou a zároveň je ohroženou osobou i její dcera žijící v partnerském svazku. Ani vnučka paní Jany nemá stabilní rodinné zázemí, otec je závislý na návykových látkách a ve vztahu rodičů se objevuje nerovnost, manipulace a minimálně psychická forma domácího násilí ze strany otce vůči matce.
-----------	--

Paní Věra	Paní Věra má zkušenost s domácím násilím ze svého manželství. Sama vyrostla v nekompletní rodině bez otce. Její dvě dcery jsou též ohroženými osobami. Nemají sice ještě partnerské vztahy, přesto se dá předpokládat, že jejich vztahy (nejen partnerské) budou v budoucnu komplikovanější, vzhledem k výchovným problémům, které s nimi již nyní matka řeší společně s odborníky ve SVP.
Paní Jarmila	Ohroženou osobou je paní Jarmila, která zažila domácí násilí jako dítě i následně ve svém druhém manželství. Dále jsou ohroženy její dvě děti, které nemají stabilní rodinné zázemí, především díky bývalému manželovi paní Jarmily (otci mladšího syna).
Paní Dana	Ohroženou osobou byla paní Dana, kterou ohrožoval manžel.
Paní Kateřina	Ohroženou osobou byla paní Kateřina, která se s domácím násilím setkala v dětství (nevlastní otec). Partner je v současné době ve výkonu trestu za majetkovou trestnou činnost, paní Kateřina žije v azylovém domě, její dcera v současné době vyrůstá bez otce.
Paní Marcela	Ohroženou osobou je paní Marcela. S domácím násilím se setkala ze strany svého manžela i otce. Další ohroženou osobou je dcera paní Marcely, protože bývá pravidelně svědkem otcova agresivního chování vůči matce.
Paní	Ohroženou osobou je paní Lenka. Zkušenost s domácím

Lenka	násilím má z dětství (otec) i z partnerského vztahu (manžel). Stejně, jako v případě paní Marcely, ani ona nevidí řešení svých problémů a zůstává dále s násilným partnerem a i její děti bývají svědky agresivního chování jejich otce.
-------	--

Z výzkumného šetření dále vyplývá, že:

.Pouze paní Kateřina nežila v násilném partnerském vztahu, domácí násilí zažila v dětství a vztah se svým partnerem, který je momentálně ve výkonu trestu, popisuje jako „pěkný“. Ze všech informantek je jediná, která nechce partnera opustit, naopak s ním plánuje svou budoucnost.

Kromě paní Kateřiny mají tedy všechny informantky osobní zkušenost s domácím násilím v partnerském vztahu (chování jejího partnera nenaplnuje všechny klíčové znaky domácího násilí, jako jsou například dlouhodobost, eskalace), všechny také mají děti, které byly domácím násilím ohroženy (případně stále jsou).

Za zajímavé považuji odpovědi na otázku, zda se svými dětmi o chování jejich partnerů hovoří, případně jak jejich chování dětem vysvětlují. Z rozhovorů vyplývá, že s dětmi o těchto věcech nemluví, ať už proto, že mají strach z partnera, nebo mají pocit, že by dítěti ještě více ublížily, pokud by problém před dítětem nějak zásadně pojmenovaly. Paní Věra si myslí, že dcery „vědí, že je takový chování špatný“. Ne ve všech případech je vhodné s dětmi probírat chování násilného partnera (zvláště u velmi malých dětí), pokud se ale takové chování alespoň později neoznačí jako nepřijatelné, nelze se divit, že mnoho dospělých považuje násilí stále za normu, za něco, co je přípustné a běžné.

7.1. Shrnutí

Cílem tohoto výzkumného šetření bylo pokusit se nalézt souvislosti mezi dětstvím a problémy v partnerských vztazích v dospělosti. Hlavní otázkou bylo, zda je zkušenost s násilnou osobou ve společné domácnosti první, či opakovaná a zda se domácí násilí v popisovaných případech dotýká více generací. Výzkum by měl mnohem lepší vypovídající hodnotu, pokud by se ho zúčastnily i (alespoň dospělé) děti informantek. Požádala jsem paní Danu, zda by jedna z jejích dcer nebyla ochotná zúčastnit se výzkumu, dcera ale odmítla.

Z rozhovorů vyplývá, že většina informantek neměla v dětství dobré rodinné zázemí a spokojené dětství. Praktická část tak víceméně potvrzuje informace části teoretické, které tento jev popisují jako transgenerační přenos. Na uvedených případech je patrné, že domácí násilí jde napříč generacemi, určité vzorce chování se přenášejí a vymanit se z tohoto začarovaného kruhu bývá pro ohrožené osoby velmi složité.

8. Závěr

V České republice má zkušenost s násilím během svého života více než třetina žen. Ve většině rodinách, kde dochází k násilí, jsou děti jeho svědky. V naší společnosti se bohužel vždy nepohlíží na přítomnost dětí u násilí jako na něco závažného a řada případů domácího násilí zůstává netrestána. Mnoho závažných činů je řešeno jako přestupky, oběti jsou často viktimizovány, velmi často se s nimi jedná s nedůvěrou a nepochopením. Mnoho odborníků, kteří by se měli tímto tématem zabývat, nemá často základní povědomí o problematice domácího násilí, ani dostatečnou kvalifikaci.

Stále také dochází k případům tzv. **institucionálního týraní**. Děti, které se staly svědky domácího násilí, jsou někdy nuceny soudem nebo orgány sociálně právní ochrany dětí do styku s rodičem, ze kterého mají strach, často jsou na ně opakovaně vyhotovovány soudně znalecké posudky, jsou opakovaně vyslýchány odborníky řady institucí, jejich výpovědi nejsou brány vážně.

Kromě výše uvedeného považuji za velice zásadní preventivní programy pro mládež. Nejen z mé práce, ale i z dostupných zdrojů vyplývá, že děti se ne vždy ve vlastních rodinách dozvědí, že chovat se k partnerovi podobným způsobem je nepřijatelné, že existuje pomoc pro ohrožené osoby a že domácí násilí se může odehrávat i v jiné formě, než jen v té fyzické. Další věc, kterou považuji za důležitou, je dostatečná nabídka a dostupnost sociálních služeb pro týrané ženy a zvýšení informovanosti jak mezi odborníky, tak mezi laickou veřejností.

Tato práce byla pro mě velkým přínosem. Ráda bych tímto ještě jednou poděkovala ženám, které se zúčastnily mého výzkumu, za jejich spolupráci, otevřenost a důvěru, kterou mi věnovaly. Jsem přesvědčená, že pro ně nebylo lehké se k některým bolestivým vzpomínkám znovu vracet a že nejen účastí ve výzkumu, ale i odhodláním, které se projevilo při řešení jejich složitých životních situací, prokázaly velkou vnitřní odvahu.

Přeji jim, aby se jim podařilo onu „bludnou spirálu“ opustit, a mohly začít žít klidný a spokojený život.

Seznam použité literatury:

BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, WÜNSCHOVÁ, Petra, BLÁHOVÁ, Kateřina. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus o. s., 2009. 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně - právní ochrany dětí*. 1. vyd. Praha : MPSV, 2006. 139 s. ISBN 80-86878-50-3

BUSKOTTE, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno:Computer Press,2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí. Příručka pro současné i potenciální oběti*. Praha: Albatros 1997. 159 s., ISBN 978-80-00-01550-7

ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Grada, 2008. 212 s. ISBN 80-247-0868-X.

DUFKOVÁ, I, ZLÁMAL, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. Pracovní manuál*. Praha. Agis 2004.

DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Grada. Praha 1995. 245 s. ISBN 80-7169-192-5.

GAVORA,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-303-X

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál
2005. ISBN: 80-7367-040-2

HRONOVÁ, M. *Dětská svědectví násilí. Sociologická sonda dětí klientek o.s.
ROSA za rok 2008*. Praha: ROSA, 2008.

MACKOVÁ, Kateřina, STÁRKOVÁ, Lenka. *Průvodce trestním řízením pro
oběti domácího násilí: příručka pro laickou veřejnost*. 1. vyd. Praha :
Acorus o. s., 2005.

MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M.
Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008. 160 s. ISBN 978-80-86131-76-4

MARVANOVÁ-VARGOVÁ, Bronislava. Vavroňová Marie. *Od dobrého
úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci
v případech domácího násilí*. 2.dop.vyd. Praha:ROSA, 2008.

MATĚJČEK, Z. a kol., *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999. 184 s.
ISBN 80-7178-304-8

MATĚJČEK, Z.: *Proních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha. Grada 2005.
ISBN 80-247-0870-1.

MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN
80-7178-226-2.

VANÍČKOVÁ, E., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., Provazníková, H. *Násilí v
rodině*. Praha. Praha: Univerzita Karlova, 1995, 64 p. ISBN 80-718-4008-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2004. 869 s., ISBN 80-7178-802-3.

VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem. 2008.

Sborník textů k problematice domácího násilí. Centrum sociálních služeb. Praha : 2010.

Dětská svědectví násilí, ROSA 2008

Vaše právo! Praha: ProFem. 2010

Internetové zdroje:

Bílý kruh bezpečí. *Co je a co není domácí násilí* [online]. [2.4.2013]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>

Národní informační centrum pro mládež. *Syndrom CAN – charakteristika*. [online]. [2.4.2013]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/syndrom-can-charakteristika>

Stopnásilí.cz. *Škola a oznamovací povinnost*. [online]. [2.4.2013]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce-zs/skola-a-oznamovaci-povinnost.html>

Interdisciplinární tým města Brna pro oblast domácího násilí. *Domácí násilí v českém právu*. [online]. [15.6.2013]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/domaci-nasili-vceskem-pravu>

Seznam obrázků:

Obrázek 1 - Cyklus domácího násilí	12
Obrázek 2 - Sociologická sonda dětí klientek ROSA	1 25
Obrázek 3 - Sociologická sonda dětí klientek ROSA	2 26
Obrázek 4 - Sociologická sonda dětí klientek ROSA	3 26

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Setkala se informantka s domácím násilím jako dítě?	78
Tabulka č. 2	Žije v současné době ve společné domácnosti s násilným partnerem?	80
Tabulka č. 3	Má informantka dítě (děti) a pokud ano, jsou přítomny násilnému chování rodinného příslušníka?	82
Tabulka č. 4	Hovoří s dětmi o tom, co se doma odehrává a vyjádřila se někdy jasně odmítavě k tomuto chování?	82
Tabulka č. 5	Opakované násilí v rodině	83